

INSTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

K

1389

019520119

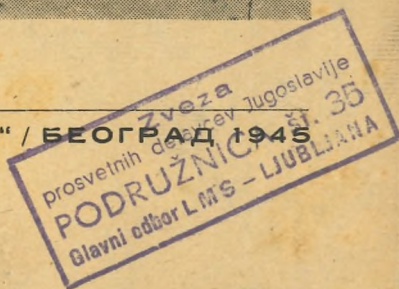
COBISS

УСТАНАК

ОД 1 АВГУСТА ДО 26 АВГУСТА 1944

ИЗДАЊЕ „КУЛТУРЕ“ / БЕОГРАД 1945

ПАРИСКИ УСТАНАК

ОД 19 АВГУСТА ДО 26 АВГУСТА 1944

ИЗДАЊЕ „КУЛТУРЕ“ / БЕОГРАД 1945

1389

D. 17. XI. 1952

119

ПРЕДГОВОР

Париски устанак много је допринео да се у свету подигне углед Француске. Народ Париза ослободио је сам себе, у току задње недеље месеца августа, упркос савета кукавица и људи за које још није дошло време за борбу, упркос извесних маневрисања која су се граничила издајом.

Показало се да је неопходно сакупити податке о париском устанку и показати како се народ Париза приправљао за борбу и како се борио.

Париски устанак није био неприправљен; он закључује једно дуго раздобље борбе вођене у илегалности; он је резултат масовне акције у чијој организацији и вођству значајну улогу игра Комунистичка партија Француске.

Ова брошура даје податке о народним покретима који су приправљали париски устанак.

Читаоци ће са интересовањем пратити опис манифестација које су биле организоване у току месеца јула. У том ће опису видети како су, под утицајем наше Партије, широке народне масе успеле да искористе слабљење непријатеља и релативну равнотежу између хитлеровских и народно-ослободилачких снага у престоници.

Да комунисти у јулу 1944 нису учинили све да што боље организују народне манифестације, које су одржане под заштитом оружаних одреда ФТП (француски партизани), париски народ не би никада дошао до свести о својој снази, нити би својим властитим очима видео релативну слабост непријатеља, и тако би изгубио прилику да се очеличи у самој акцији. А резултати тога би се ускоро, у самим догађајима, морали осетити.

Нашој великој Партији служи на част и она је поносна што је свесно припремила париски устанак, мобилишући широке народне масе, које је повукла у акцију. Али многе су се личности које дрхћу од страха пред народом, нарочито бојале тог париског устанка. Зато је, под изговором да не треба наоружавати комунисте, врло мало оружја ба-

чено из авиона у париску околину. Али зато су људи из Комите де Форж (Удружење власника тешке индустрије) имали све подршке да организују њихове издајничке трупе, којима је циљ припремање грађанског рата.

Али, иако су биле слабо наоружане, снаге ФФИ-а, — које су оперисале у л' Ил'-де-Франс-у, под командом пуковника Рола, тог способног официра који је произишао из редова ФТП, — играле су, у заједници са Патриотском милицијом, велику улогу при ослобођењу Париза.

Заслуга ове брошуре састоји се у томе, што она оцртава борбу за ослобођење Париза. Свако ће приметити да су жељезничари били у првим редовима те борбе. Они су успели да освете њиховог незаборавног руководиоца Пјера Семара, стрељаног од Шваба 1942 године.

Цео се париски народ дигао, диван у свом одушевљењу. Тле наше престонице начичкало се барикадама. Иако су неки бедници, склапајући са Швабама уговор о прекиду борбе, дали непријатељу адуте, њих је брзо прозрео и исправно оценио сам париски народ.

Те званичне личности су из мржње према народу, из противкомунистичке идеологије, преговарали са Швабама, усред најжешћег устанка, чинећи све да зауставе ватру родољуба. Али док су они — већ обележени знаком издаје — преговарали за примирје, — док су настојавали да зауставе борбу, Швабе су већ клале родољубе на улазу Жарден д'е Планта.

Ови људи, чије су руке црвене од француске крви, требало би да буду приведени суду, — али њима се ништа није десило. Главни кривац међу њима заузима данас једно врло угледно место. При свем том, ништа не може да збрише њихов злочин.

Било је неизбежно да се каже истина о том примирју, она истина које се многи боје. То чини баш ова брошура, која даје тачан и објективан приказ догађаја, и која се не боји да каже све оно што треба рећи.

Треба бацити светлост на то примирје које је могло осрамотити Париз, да наша Партија није онемогућила ту издају, присиљавајући капитуланте и издајнике да се повуку.

Париски народ био је на својој правој висини. Парижани су се августа месеца 1944 године показали као достојни синови револуционара из 1793, побуњеника из 1830, Парижана са барикада из 1848 и устанка из 1871 године.

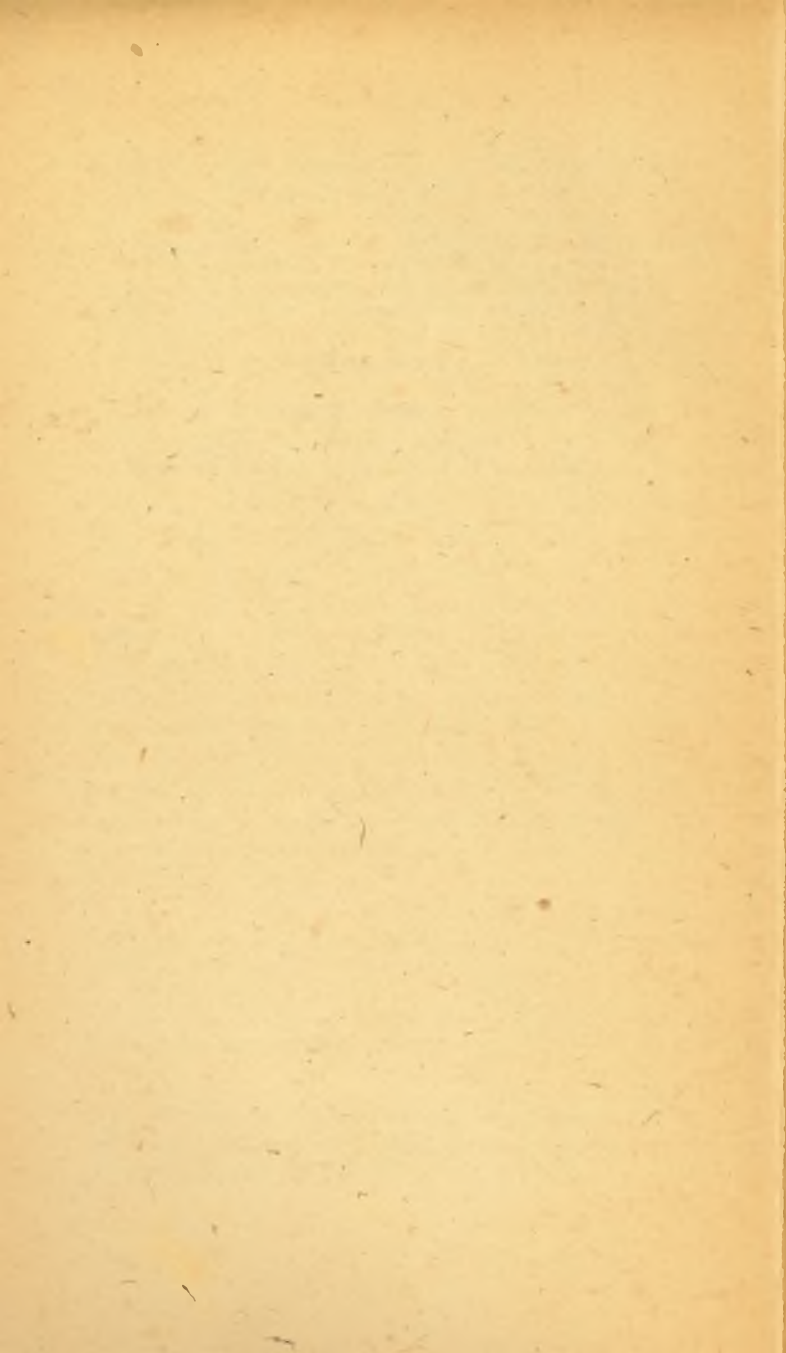
У ватри најчистијег пламена патриотизма, Париз је показао свету своју мржњу према тлачењу и своју љубав за слободу.

Својим устанком Парижани су додали нове странице јунаштва и славе дугој историји престонице, као и историји Француске и показали су целој свету да наша домовина има право да тражи успостављање своје независности и величине.

Париз се показао заслужним за Француску и за Републику.

ЖАК ДИКЛО

народни посланик среза Сен
секретар Комунистичке партије Француске

ПАРИСКИ УСТАНАК

Париз је са напетом озбиљношћу примио вест о искрцавању савезника у Нормандији. Та привидна мирноћа није никогa преварила. Ни непријатеља, ни издајнике, ни организоване снаге Отпора.

Непријатељ је појачао свој систем животињског терорисања. Очајне позиве на кукавичлук, које шаљу преко радиа Петен, Анрио и Лавал, Немци потпомажу крвавим догађајима, као крвопролићем у селу Орадур. Непријатељ организује глад. Али народне масе опазиле су да је непријатељ одустао од општих полицијских мера. Јер издајници му више не могу — или могу врло рђаво — загарантовати помоћ државног апарата. Тај апарат прска у њиховим slabим рукама. Злочини ниских бранилаца Милиције не могу ниуколико да промене чињеницу да полиција није више сигурна, да жандармерија није више сигурна, да ни концентрациони логори нису више сигурно оружје у служби непријатеља.

Непријатељ је упућен на своје властите снаге. Хиљаде знакова то потврђују. Али он нема довољно тих снага, да би се могао супротставити нападу који је дошао споља.

Од тога тренутка, напор великих организација Отпора у париској области има један једини циљ: Показати народу који жели да се бори, да је борба могућа.

НАРОДНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ СЕ МНОЖЕ

Манифестације се множе у току месеца јуна и јула. Оне повлаче све веће масе одушевљеног народа. Оне почињу свакодневним, најосновнијим тражењима: поводом затварања пекара, укидања гаса, итд., одбори домаћица и Савез француских жена организују манифестације на пијацама и око општина.

Властима се упућују делегати. Сваки пут, кад је то могуће, демонстрације су праћене уличним манифестацијама.

У току јула одржано је осам великих манифестација, у којима је учествовало 10.000 особа из шест квартова. У околини Париза одржано је осам манифестација, са 9.000 људи из осам различитих места.

У фабрикама се развијају покрети који почињу тражењем побољшања услова рада, а завршавају се потпуном обуставом рада. Штрајкови се појављују на разним местима.

Железничке станице Бурже-Дранси прекидају рад 27 јула у 11 сати и манифестују до 12 сати. У Бонеју, у фабрици Фелиза, обуставља се рад за време од десет минута. У Батињолу је избио штрајк; у фабрици С. И. Т. избиле су манифестације у трпезарији. Железничари станице Вилет штрајкују; у покривеној пијаци у Торсију избиле су манифестације. Радници радионице Шампион обустављају 13 јула рад цело по подне. Они манифестују у дворишту и успевају да добију: додатак надницама за три месеца уназад, потпуну исплату надница за време узбуна, реорганизацију кантине и побољшање хране.

Карактеристично је да војне формације суделују у овим манифестацијама као елементи самоодбране. Групе ФТП (француских партизана) и групе Патриотске милиције окружују раднике који манифестују,

прате делегације, бране разносиоце летака и говорнике на улици или на капијама фабрика.

Комунистичка партија настоји у то време свим силама да отргне њене кадрове од навике илегалности. Комунистички лист „Живот партије” наводи случај једног железничара у Дижону који је успео да дигне штрајк, говорећи радницима баш у време када су се гестаповци налазили у радионици. Тај железничар није био ухапшен, јер су радници схватили његов позив на штрајк и бранили га против чланова Гестапоа, који су морали да се повуку.

Партијски комитети и Раднички синдикати, групе Народног фронта, ФИЈП (омладина), жене и одреди ФТП, сви сложни и уједињени, повезују своје снаге за приправљање и вођење уличних манифестација у врло настањеним крајевима, са руководиоцем на челу.

КАРАКТЕР ТИХ МАНИФЕСТАЦИЈА

Ево како руководиоци говоре о тим манифестацијама. Дајемо овде изводе из њихових извештаја:

„Улица Менилмонтан (угао улице дез Амандје). — Манифестација почиње тачно у подне. Омладина увек предводи (екипа Бодуан). У почетку неколико стотина особа. Затим се прикључују домаћице и пролазници, као и у пређашњој манифестацији у Фобуру Сен-Дени. Ускоро 8.000 особа снажно манифестује кроз улицу Менилмонтан. Чују се прво узвици: „Ми хоћемо хлеба!”, „Дајте нам да једемо!”, „Доле они који нам одузимају хлеб!”, а затим се чује, као и раније у Фобуру Сен-Дени, друга парола, јача од свих осталих, коју маса снажно понавља, а за њоме људи и жене са прозора кућа, и деца из улице Менилмонтана: „Милицијанци су разбојници! Милицијанци су разбојници!”

Затим је развијена велика тробојна француска застава, и цела маса пева *Марсељезу*!

Када су у почетку бачени први летци, настало је комешање међу масом. Људи су били навикли да фашисти деле летке. Али чим су неки прочитали садржај, одмах су почели да вичу: „Узмите их!“, „Скупљајте их!“, „То су прави, то су добри летци!“. Затим је настала гужва око летака. Сви људи на улици учествовали су у манифестацијама.

Маса је брзо запазила присутност оружаних група. Оне су јој уливале поверење. Сви су тумачили да је то добро и нико се није уплашио.

Манифестација је трајала пола сата. Поворка је трипут ишла и враћала се кроз цели густо насељени део улице Менилмонтан. Више пута држани су говори.

Наједном се појавише полицијски камиони на почетку и на крају улице Менилмонтан. Маса је викала читавих десет минута: „Полиција је с нама!“ Жбирови су се смејали у камионима, и нису уопште интервенисали.

Манифестација се разишла када је сама маса, већ мало уморна, почела да се разилази. Хапшења уопште није било.

Улица *Насионал*. — Манифестација је започела са закашњењем од пет минута, — у 17 часова и 35 минута, уместо у 17,30. Другови су се налазили у оближњим улицама, расподељени према одговорним друговима. Добро су функционисале везе за разашаљања последњих одлука и за одређивање места збора. Мало по мало наши су се другови, мало несигурно, сакупили на тргу. Окупило их је бацање летака.

Поворка је ишла низ улицу *Насионал*, певајући *Марсељезу* и вичући: „Хлеба, хлеба!“

У почетку је било око 300 људи, сви другови. Б... је био у поворци, а затим на челу. Посматрачи су се

поређали на обе стране улице и гледали су нас са одушевљењем и симпатијама, али и са страхом због опасности којој се излажемо. Кад смо стигли у улицу Шарл Рише, опет су бацани летци. Тамо су сви били на прозорима или на прагу кућа. Чуло се неколико аплауза. Поворка се мало повећала. Људи су се отимали о летке, али је мало ко пошао са нама.

Чело поворке било је збијено и чврсто. Повици и Марселеза орили су се одважно. У поворци је било око 500 људи. Крај је био нешто развучен. Кад смо стигли на крај улице Насионал, било је већ велико мноштво света. Народ се прелио преко улице и ујединио се са поворком.

Чули су се повици: „Одлично! Ови имају смело-сти! До тога је морало доћи! Сироти младићи!“ (што потврђује да су жене биле у већини). Поворка је мало стала (одржан је један кратак говор — мислим одвише кратак), и манифестација је пошла Булеваром де ла Гар и стигла до средине трга Итали.

У томе моменту полицајци су нагннули из полицијске зграде (која је доста удаљена), предвођени од дивизијског комесара Енена, који се нарочито истакао својом борбеношћу. Онда је Б... распустио манифестацију.

Улица Фобур Сен-Дени. — Дао сам у журби кратак опис манифестације првога јула 1944 године у Фобуру Сен-Дени. Ево неколико коментара:

1) Та манифестација је дала доказа да је маса спремна за акцију, и да се може повести чим се дође на лице места. Наша поворка је у буквалном смислу речи испразнила улицу Фобур Сен-Дени и повукла са собом све домаћице што су се тамо налазиле. Оне су оставиле редове пред дућанима и пришле нама. Ту не рачунамо масу која је дотрчала из оближњих улица и ушла у поворку. У томе се састоји огромна разлика

између ове манифестације и оне која је прошле године уочи 14 јула одржана у једном рејону. Тада су само наши другови манифестовали на улици, док је маса остала на тротоару, не усуђујући се да нам се придружи.

Полиција се није журила да интервенише. Камиони су стигли тек кад је поворка већ дуже времена била на путу; полицајци су се задовољили тиме да иду за нама, и нису силазили са камиона ни онда када смо се већ разилазили.

Нашим друговима било је речено да дођу по могућности наоружани. Наша мобилизација свих снага била је на широко спроведена. Све то, као и чињенице да су ФТП били присутни, и да су другови осетили како око њих расте опште узбуђење, дало нам је поверење у нашу снагу.

Неки другови су били наоружани до зуба. Било их је који су имали три до четири револвера; они су их нудили друговима без оружја.

Циљ је јасан за све партијце: непријатељ се налази у дефанзиви, и сад се ради о том да се коначно предузме иницијатива.

Али тај циљ мора постати јасан и народним масама које су већ повучене у акцију.

ЧЕТРНАЕСТИ ЈУЛИ — ДАН БОРБЕ И МАНИФЕСТАЦИЈЕ

Када се процени општа ситуација, јасно је да се четрнаести јули морао претворити у дан у коме се отворено испољила она снага, која је већ била у покрету ка победи.

У пет париских квартова манифестовало је 45.000 особа, од којих 20.000 у радничком кварту Белвил.

У петнаест париских предграђа манифестовало је 19.000 људи. Свуда су се поворке сакупљале пред општином, а затим се дефиловало пред споменицима палих у рату и пред гробовима жртава стрељаних од непријатеља.

У месту Неји-сир-Марн, манифестовало је 2.000 особа; у Арпажону, Хуји, Монтесону, Ла Борду 3.000.

У фабрикама Матис у Анијеру радници су штрајковали целу ноћ. Други штрајкови избили су у фабрици Лафли у Батињолу, у фабрици индустријских струјомера у Монружу. Радници и намештеници париског водовода и метро-а (подземна жељезница) прикључили су се штрајку. Штрајковало је и предузеће за транспорт у париској области (аутобус и трамвај), као и чиновници велике банке Креди Насионал.

Интервенцијом народно-ослободилачког одбора сви су биоскопи и позоришта били затворени. У пет отворених позоришта где су се давале претставе, спроведен је на свечани начин минут ћутања. Публика и глумци манифестовали су заједно.

Патриотске демонстрације одржане су у десет болница париске области.

На прозорима се појављују француске заставе. Жене носе кокарду у коси, а деца се играју са безброј малих застава од хартије.

Ево изјаве организатора ових манифестација:

„Париз (XX кварт). — Значајна манифестација одиграла се у улици Белвил. У њој је учествовало 20.000 лица, иако је полиција убацила знатне снаге.

„Чим је развијена тробојна застава, и чим су убачени први летци, маса наваљује са свих страна. Људи са свих страна излазе из својих кућа. Маса света, која се сакупила на једној свечаности на булевару Белвил, нагрнула је на улицу Белвил.

„По наредби комесара XX кварта и инспектора специјалне бригаде (Б. С.), полиција насрће камиони. ма на масу. Али људи не беже. Баш обратно — из хиљаде грла ори се крик: „Полиција је са нама!“ Мало после, стражари у униформи одбијају да изврше налоге старешина. Камиони, који су већ затварали улицу, повучени су и смештени тако да омогуће поворци да прође. „Полиција је са нама!“, — ори се све јаче. Неколико инспектора специјалне бригаде (Б. С.) који су покушали да истргну заставу, снажно су одбијени и морају да беже.

„Тада стражари у униформи излазе из камиона, остављају своје старешине, прикључују се поворци, и за све време манифестују са масом.

„Улица Белвил црни се од масе која пева *Марсељезу*. Усред неописивог одушевљења узима реч један од наших другова, кога смо већ унапред за то одредили. Људи су се попели на прозоре, на скеле око кућа, и слушају. У 18,30 часова долази нови полицијски камион. Манифестација се разилази, без интервенције полиције. Полицајци се не враћају у камионе, и говоре свету да иде својим кућама, и да су им дозлогрдиле наредбе њихових старешина. Комесар XX кварта преклиње наше другове „да га не даду стрељати“ и да „не певају *Марсељезу*“.

„*Женевилле*. — 15 сати. Плас де ла Мари (Општински трг). Одржава се свечана церемонија крштења тога трга именом: „Трг Жан Грандел“, који је стрељан од Шваба. Пред сакупљеним светом омладина поставља на решетке Општине нову плочу у народним бојама.

„У 15,10 часова поворка одлази на гробље, предвођена групом жена које носе три венца од црвеног цвећа са тробојним тракама. Маса се зауставља пред спомеником мртвих. Минут ћутања. Потом се ори *Марсељеза*. Затим се један венац ставља на гроб Гранделовог сина.

„Било је предвиђено да један члан Народног фронта говори на гробљу. Али полиција затвара врата гробља. Маса се буну. Комесар из Анијера предводи десет полицајаца и двадесет агената у цивилу. Они траже да се манифестација обустави, и дозвољавају само женама да изађу са гробља. Сви одговарају: „Изазимо или сви заједно, или нико!“ Маса насрће, проваљује врата гробља, — донекле са подршком полицајаца и цивилних агената, излази певајући, и пробија редове полицајаца који се повлаче. Затим се разилази. У поворци је учествовало око 1.200 особа, а 300 је било око гробља.

„Плас Мобер. — Поворка је пошла у 16 часова, са десетак великих и много малих застава на челу; она је ишла улицом Монж. На углу улице Кардинал Лемоан-а упада камион пун полицајаца и затвара пролаз кроз улицу Монж. Маса се лако заталасала, али се врши брзо прегруписавање, па се потом наставља пут кроз улицу Кардинал-Лемоан.

„Тада полицајци силазе са камиона и нападају. Испред Политехничке школе хапсе два наша друга, гурајући их у камион. Камион се већ спрема да пође, кад наши другови прискачу у помоћ. Један друг из Бисетра (околина Париза) их предводи; он силом отвара врата камиона. Остали ускачу, и после борбе са полицијом, која је трајала неколико минута, наша су два друга опет са нама у поворци. Неколико тренутака касније, два инспектора полиције опет изненада хапсе једног друга. Пре него што је камион кренуо, један револверски хитац испаљен је у задњи точак. Један полицајац искаче с револвером у руци, — али је брзо разоружан. Маса наставља пут у правцу улице Муфтар. Чују се узвици: „Полиција је са нама!“ Камион одлази, не уловивши никога. Поворка пролази улицом Муфтар уз акламације. Она испуњава целу улицу.

Када је стигла на раскршће булевара Сен Марсел и Авени де Гоблен, немачки жандари покушавају да спрече пролаз другова. То им у почетку не успева. Немци ваде револвере. Међу масом настаја поново комешање. У истом тренутку појављују се око десет камиона, пуних жбирова; они затварају улице и растерују масу. Један од агената у цивилу (који су увек жељни да некога ухапсе), помешан са гомилом, вади револвер и хапси једног нашег младог друга, уз помоћ агената.

„Наши другови се поново групишу и опет нападају. Један ударом ноге избија полицајцу револвер из руке. Настаје нова тучњава. Сигурно да овај млади друг неће више моћи да обуче свој капут, који је потпуно исцепан, али је извесно и то да он неће прећоћити у затвору тога дана — 14 јула.

„Да закључимо. Манифестација је веома успела. Пошли смо од Пласа Мобер, стигли до булевара Сен-Марсел и до Авени де Гоблен. На путу смо бацали хиљаде малих заставица. Нико није био ухапшен.

„Запазио сам више другова који су показали много мирноће и одважности”.

На крају манифестације, у улици Белвил полицијска њушкала из специјалне бригаде прате два наша друга које су опазили раније. Ишли су за њима улицом Фобур ди Танпл, и ухапсили их у једној кафани. Одавде су их одвели до станице подземне жељезнице Републике, присилили их да сиђу из камиона, и отворили су ватру на ова два родољуба који су покушали да побегну. Један је био тешко рањен, а други убијен. Тако је погинуо наш стари друг Тудик, стари синдикални борац из грађевинског удружења.

Париз је у грозници, али је радостан, при крају овога дана борбе, који је добио изглед празника. Када је почела да пада ноћ, чула се изненада пуцњава митраљеа из великог париског затвора Ла Санта. Језиви

затвор — где су толики мучени родољуби јечали у тмани самица — оживљава. Бандити познатог фашисте Бикара, који бораве у затвору, организовали су међу криминалцима побуну, у тајној нади да ће у ту луду провокацију увући и политичке кривце. Али провокатори нису успели. Политички кривци су на време били обавештени, и остали су мирни. Убице из Милиције и Гестапоа, сакривени у улазним ходницима затвора, нису успели да изврше крвопролиће родољуба.

Ова ниска провокација требала је, по замисли оних који су је изазвали, да осујети план масовног бегства политичких криваца, уз помоћ оружаних група ФФИ-а.

ЖЕЉЕЗНИЧАРИ ШТРАЈКУЈУ ...

На улицама Париза се појављују, усред бела дана, наоружани одреди ФТП-а. Ево како раде борци из XX кварта: три оружана друга предводе целу групу. Иза њих иду носачи летака, а иза ових оружана заштита. Крила су заштићена нарочитим одредима. Тако цела ова група иде улицом, чисти све на путу и ради не-сметано.

Број присталица Патриотске милиције расте све више. Народ улази масовно у разне борбене групе. Комунистичка омладина доноси одлуку да уђе сва у одреде ФТП-а. Само нема доста оружја. На париским улицама свуда се сакупља оружје. Наши борци нападају хитлеровске бандите и разоружавају их пендрецима и ножевима.

У току од четранест дана убијено је неколико стотина Шваба, појединачно или у групама. Од 14 јула до 14 августа заплењено је више од 500 револвера.

Борбени одред назван „Орадур-сир-Глан“ и група „14 јули“ наваљују у два маха на војне магацине, и заплењују пушке, митраљезе и бомбе.

У месту Персан-Бомон заплешено је 10 митраљеза и 12 пушака.

За то време битка на фронту узима све веће размере. Она је најбољи потстрек војним организацијама ФФИ-а, она је потстрек за цели француски Отпор која се од сада теловљује у нацији.

Крајем јула пада Шербур. Фронт је разбијен. Оклопне јединице јуре у правцу Бретање, секу Немцима све отступнице, а онда иду према Паризу.

А где су оне у овим првим данима месеца августа?

Радио о томе ћути! Међутим једна ствар је сигурна. Швабе у Паризу спремају своје кофере. Разбијене непријатељске јединице нагрнуле су на друмове ка Шартру и Версаљу. На истим друмовима Немци краду бицикле од Парижана, који су пошли да траже храну. 10 августа се прочуло да су савезници у Шартру и да иду с једне стране Фонтенблоу, а с друге стране Манту. У случају да стратешка претња опкољавања париске области постане очигледнија, за Швабе ће бити опасно да се још задрже у Паризу.

Приближава се час одлуке! Не онај час који је унапред одређен од теоретичара — тај никада не долази у право време, — него час који ће утврдити заједничке борбе савезничких армија, у покрету према Немачкој, и организације француског Отпора, које су свуда у додиру са непријатељем.

Штрајк жељезничара започиње 10 августа, прво у Вилнев-Сен-Жоржу. Затим се шири на јужну жељезничку мрежу, па онда на целу Француску. Прво се почело економским тражењима, али штрајк брзо добија карактер устанка. Уништавају се жељезничке пруге на стотине метара, извршују напади на швапске жељезничаре, шире се саботаже.

Ускоро се штрајк проширује и захвата остале раднике запослене у јавним предузећима: поштаре и намештенике у подземној жељезници.

Четрнаестог августа, генерални штрајк париске полиције уздрмава темеље швапско-издајничког поретка у Паризу. Већ се неколико дана пре тога разнео глас, да ће полиција бити разоружана, а полицајци интернирани. По налогу Ослободилачког одбора полиције, стражари ступају у штрајк и напуштају касарне. Отада нема више полицајаца на париским улицама.

Већина фабрика не ради, због оскудице електричне струје. Оне које још раде заустављају посао, једна за другом, на позив чланова илегалне организације радничких синдиката. Осамнаестог августа увече, штрајк је захватио читаву париску околину.

Национални војни комитет слободних стрелаца и француских партизана (ФТП) издао је 10 августа своју трећу дневну заповест. Заповест гласи:

ДНЕВНА ЗАПОВЕСТ БРОЈ 3

„Оклопне колоне победоносних савезничких армија гоне према Паризу остатке непријатељских дивизија које су потучене и нагнане у бегство.

„Ништа више не може спасти хитлеровске бандите, које је већ здробила Црвена армија, и чије уништење сад довршава у смртоносном ударцу.

„Париз не сме бити постављен као жива прека између савезничких армија и нацистичке војске.

„ЧАС ОДЛУЧНЕ БИТКЕ ЈЕ ДОШАО

„Слободни стрелци и партизани париске области! Учините да заповест генерала де Гола „Сви у борбу“, постане ратни крик распаљеног Париза.

„НАПРЕД КА НАЦИОНАЛНОМ УСТАНКУ!”

ОРУЖАНА БОРБА СЕ ПОЈАЧАВА

Али у околини Париза одјекује једна експлозија за другом. Огромни облаци црног дима помрачују небо. Фабрике Вилакублај и Орли дигнуте су у ваздух. Швабе намеравају да униште војне инсталације. Партизани који разарају жељезничке пруге разишли су се по широким друмовима, где герилци дејствују из заседе. Они даноноћно нападају. Патриотска милиција обара табле које дају знаке, разбија конвоје, руши натписе што означавају правце евакуације. Она баца по друмовима предмете који наносе квара гуменим точковима аутомобила и камиона, — даске у које су пободени ексери и дрва.

Извештај бр. 70 париског штаба ФТПФ објављује, између осталог:

„11 августа, у Клерфонтену, напад на конвоје. У току ових операција против непријатеља заробљено је 10 лаких митраљеза, 30 кратких пушака и велике количине муниције и торби пуних муниције. Ове операције су дело одреда „Габриел-Пери” и „Боден”.

„11 августа, у Палесоу, узастопни напади на позадину непријатељских конвоја. Велики број непријатеља је убијен; међу њима три официра СС трупa. Задобијен је знатан плен.

„13 августа, у Монружу, 114 и 115 одреди, потпомогнути формацијама париске полиције, стражаре целога дана. Противнапади Немаца, за време једне акције против магацина СНКФ. Поменути одреди натурују Немце у бегство и наносе им губитке.

„15 августа, у Мелену, одред „Херојска младост” напада једно немачко одељење; 30 Шваба је убијено, а неколико десетина рањено.

„У Меу, напад на један непријатељски конвој; један део Шваба је побијен, а други натеран у бегство. Уништено је 10 камиона и 1700 литара бензина.”

L'Humanité

ORGANE CENTRAL DU PARTI COMMUNISTE FRANÇAIS

RÉDACTEUR EN CHEF (1924-1937) VAILLANT-COUTURIER

FONDATEUR: JEAN JAURÈS

Alors que les Alliés avancent vers Paris, tous les Français doivent prendre les armes et participer au combat libérateur.

MAURICE THOREZ
Secrétaire Général du Parti
Communiste Français
Député de la Seine

LES ALLIÉS APPROCHENT DE PARIS

après avoir libéré la Bretagne avec le concours des F.F.I. dont les F.T.P.F. sont parmi les meilleurs soldats.

TOUS AU COMBAT !

LA BATAILLE DE PARIS

Par Jacques DUCLOS

Partout le boche exécuté recule. Il recule à l'Est où l'Armée Rouge se prépare à déferler sur l'Allemagne après avoir tué plus de 8 millions de boches et rend possible, par cela même, les victoires alliées à l'Ouest. Il recule en Italie et il recule en France où, très rapidement, les armées alliées ont libéré la Bretagne avec le précieux concours des Forces Françaises de l'Intérieur.

Les glorieux F.T.P.F. qui sont

Nous publions ci-dessous le récit de la bataille d'ANNONAY. Cet événement recit est du rédacteur en chef départemental des F.T.P.F. de l'Ar-dèche.

Au petit matin du 19 juin dernier, vers 5 h 30, l'ennemi nous donnait l'attaque à la ville d'Annonay, occupée par les Forces Françaises de l'Intérieur depuis le 6 juin.

Les boches et leurs auxiliaires combattaient par les rues de la ville.

L'ACTION DES F.T.P.F.

Dans son communiqué hebdomadaire n° 86, du premier août, le Haut Commandement des FTP signale 55 attaques contre les voies ferrées et les moyens de transports ferroviaires, 25 déraillements de trains ennemis, la destruction de 7 écluses, de 3 péniches de carburant, la destruction ou la récupération de 122 camions ou voitures légères. Le communiqué signale en outre qu'un cours de différents combats 700 Allemands ont été tués.

Le communiqué n° 66 de l'F.M. des FTP de la Région parisienne pour le mois de juillet signale par ailleurs bien d'autres faits suivants :

Compagnie « Vaulieu-Couturier » Dans la nuit du 15 au 16 juillet, à Nogent-le Perreux, quatre FTP et deux miliciens sabotent 30 canons de 155 court et émettent tous les coups. Un fil téléphonique boche a été coupé.

Le 22 juillet, aux Buttes-Chaumont, un soldat allemand a été décapité. Le 22 juillet, à 21 h, les FTP, les FTP, rue de Valenciennes, ont abattu un officier allemand au parti nazi et l'ont

За три дана борбе, од 11 до 15 августа, утврђено је да је више од 500 Шваба појединачно побијено. ФТП приводе у дело паролу: „Нека сваки убије по једног Швабу”. Наши људи, по тројица у групи, убили су и разоружали 503 официра, подофицира, немачких војника и Дарнандових домобранаца.

10 августа, одред „Робеспјејер”, у улици Симон-Боливар, уништио је два трактора за вучење лађа, а десет тона жита раздао је народу.

9 августа, у улици Берниол, уништене су гараже и многобројни камиони.

У Сен-е-Марн, возови су дизани у ваздух на свим линијама: Париз—Троа, Париз—Лион, Париз—Шато—Тијери, као и на стратешкој спољној линији. Уништен је многобројни материјал, и убијено је више од 1000 Шваба.

С друге стране, у Сен-е-Марн, а нарочито у Сен-е-Оаз, сви друмови учињени су неупотребљивима помоћу „новога оружја” ФТП, — предметом за бушење каминских и аутомобилских точкова.

Бачено је на друмове више од десет тона тога предмета, који је произведен делом у фабрикама, а делом од стране занатлија. Швабе су дигле ноћу из постеља народ, и наредиле му да чисти друмове. Сви њихови конвоји стигли су са знатним закашњењем. Народ се организовао у родољубиву милицију која је, нашој помоћу, достојно одговорила на тај захтев.

Двапут, једно за другим, била је уништена брана Шампањ-сир-Сен. Реморкери и лаке лађе онеспособљени су за употребу.

Наизменична дизања у ваздух возова код Ферте-Госеа држала су непокретнима, за време од три дана, 40.000 непријатељских војника, који су ишли на нормандијски фронт, као појачање.

Савезнички радио јавио је, да су у затвору у Френу политички кривци побијени.

Послат је ултиматум управницима затвора Санте, Рокет и Турел. Тражено је да политички кривци буду одмах ослобођени, иначе ће бити извршени напади на те затворе. У 17 часова увече родољуби су пуштени из ових затвора.

Непријатељ говори о Паризу као отвореној вароши, о преговорима са Американцима. Али све то ничему не служи, јер је његова забуна одвећ видљива, а његова слабост сувише уочљива.

18 августа отпочиње акција маса у правом смислу речи.

Око 9 часова ујутру борбене групе ФИЈП и комунистичке младежи нападају немачка одељења и камионе у Монтреју. Са оружјем које су освојили од непријатеља иду они општини, на којој се ускоро лепрша француска застава. У 14.15 часова немачки камиони типа „тигар” врше противнападе. После велике борбе, Немци поново освајају општину. Цело подне тога дана по улицама Париза врши се журно упис добровољаца.

Заузете су општинске зграде у Бондију и у Лиласу. Родољуби су дигли у ваздух „Солдатенхајм” и општинску зграду у Пиерфиту.

РЕЖИМ ИЗ ВИПИЈА СЕ РУШИ

Свршено је са „легалношћу из Випија”. Читав државни апарат, који су издајници ставили у службу освајача, сурвава се, под узастопним ударцима народних маса. Непријатељски терор је сломљен, а његове последице, које су кочиле сваку слободну акцију, уништене су. Нема више затварања улица, ни претреса, ни блокирања квартова, ни масовних премене-

тачина. Илегалне личности могу да се крећу, оружје може да се преноси, а везе да се осигуравају.

Отсад, војска побуњеника стекла је слободу кретања. Она слободно може да развија своје јединице, да заузима терен, да прима битку. Она слободно може да организује своје резерве и да их масовно баца у борбу.

Дижу се безбројне легије нових бораца. Новине се појављују, по зидовима су излепљене објаве, запозвести команде тренутно се преносе из једне јединице у другу. Савети војне технике шире се кроз ту распаљену масу, и од свакога човека из Родољубиве милиције, од свакога ко се уписао у војску, од свакога импровизираног старешине зачас стварају борца, који ће знати шта и како треба да ради. Број и квалитет су на страни родољуба. Приближује се дан кад ће остаци армије бандита и пљачкаша, сакривени у неколико тачака Париза, у блокове кућа и у подруме, чекати, у страху, да се предаду Американцима, бојећи се одмазде овога народа који су толико мучили.

УОЧИ УСТАНКА

18 августа састао се Париски комитет ослобођења. Донете су важне одлуке о дизању народног устанка. Састављен је текст једнога прогласа народу.

Ноћу, између 18 и 19 августа, зидови у Паризу и у предграђима били су покривени плакатима, у којима су употребљени изрази једнога апела делегираних комуниста париске области, упућен народу Париза.

Овај апел, који ће имати огромну улогу у мобилизацији маса, дао је знак за устанак. У њему стоји:

„Као делегати париске области, позивамо све вас, мушкарце и жене, младе и старе, да извршите своју дужност са пуно дисциплине, енергије и пожртвовања.

„Позивамо војнике француских Унутрашњих снага, у чијим се редовима боре храбри ФТПФ, да храбро и одлучно испуњавају заповести својих старешина.

„Позивамо Родољубиве добровољце да у сваком кварту и у сваком месту поведу масе, у циљу да се освоје јавне зграде, жељезничке станице, телеграфске и телефонске централе, електричне централе, париска Општина и друге општине; да се збаце претставници узурпаторске власти из Вишија, да се ослободе затворени родољуби, да се предузме хапшење непријатељских агената, да се сломије сваки отпор непријатеља отаџбине и да се спрече њихова дела уништавања.

„Позивамо безизузетно све грађане и грађанке париске области да отму од непријатеља оружје, и да се придруже Родољубивој милицији њиховог кварта, њиховог места или њиховог предузећа, како би узели учешћа у ослободилачкој борби и, на тај начин, заштитили француске животе и француска добра.

„Позивамо раднике да ступе у штрајк, да се наоружају — уколико то већ нису учинили, — да заузму фабрике, како би спречили непријатеља да их уништи, и да повежу борбу Родољубивих милиција појединих предузећа са борбом локалних Родољубивих милиција.

„ПОЗИВАМО НАРОД ПАРИЗА И ЊЕГОВИХ ПРЕДГРАЂА НА ОСЛОБОДИЛАЧКИ УСТАНАК”.

19 августа, врло рано ујутру, састали су се шефови ФТП за операције у подручју Сене и Сен-е-Оаз-а. Издате су следеће заповести:

„Освојити одмах кола, сва могућа кола. Организовати одбрану кола (по могућству блиндираних), и дању свуда прећи у акцију против швапских конвоја који се враћају кроз Париз.

„Организовати хајку на Швабе у Паризу и у париским предграђима”.

Пуковник Рол, обласни шеф ФФИ у Ил-де-Франсу, издаје општу заповест о операцијама, чији текст гласи:

„1. Све снаге ФФИ стражариће у Паризу и у целој области ПИ, од 12 часова данас;

„2. Сва потребна превозна средства биће реквирирана, како би се осигурало кретање тих стража;

„3. Маршруте и њихов број биће срачунати тако да страже могу узајамно да се помажу;

„4. Јавне зграде, фабрике, општи магацини, централе, жељезничке станице, итд., биће заузети свуд где је то могуће;

„5. Трупe ФФИ, у које се рачунају полиција, жандармерија, републиканска гарда и ЖМ носиће значку ФФИ.

„Прожети се начелом да је успех функција броја, и да масовно регрутовање треба одмах да се изведе.

„Сви мушкарци, способни за борбу, треба да се придруже ФФИ и да, на тај начин, изврше ЗАПОВЕСТ О ОПШТОЈ МОБИЛИЗАЦИЈИ, која се овде додаје, а коју треба отштампати и објавити у области ПИ.

„Задатак ФФИ у области ПИ јесте:

„ОТВАРАТИ ДРУМ ЗА ПАРИЗ ПОБЕДОНОСНИМ САВЕЗНИЧКИМ АРМИЈАМА И ДОЧЕКАТИ ИХ У ПАРИЗУ”.

Заповест важи за округе Сене, Сен-е-Оаз, Сен-е-Марн и Оазе. Она се шаље у циљу обавештења свима организацијама Отпора, Комитету ослобођења полиције, одељењима жандармерије, републиканске гарде и мобилне гарде.

БИТКА ПОЧИЊЕ!

У 7 часова ујутру општина I кварта заузета је, па је, потом, у подне изгубљена. Јаки контингенти Родо-

ПАРИЖАНИ!

Устаници париског народа већ су ослободили многобројне јавне зграде наше Престонице. Прва велика победа је за добијена.

Борба се продужава.

Она се мора наставити, све док непријатељ не буде изагнан из париске области.

Више никогад сви у борбу!

Извршите заповести о општој мобилизацији, ступите у Ф Ф И!

Цео народ треба свим средствима да спречава кретање непријатеља.

Обарајте дрвеће, копајте шанчеве, подижите барикаде!

Нека победнички народ прими Савезнике!

ПАРИСКИ КОМИТЕТ ОСЛОБОЂЕЊА.

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

Liberté

Egalité

Fraternité

ARMÉE FRANÇAISE

F.F.I.

F.T.P.F.

ORDRE DE MOBILISATION GÉNÉRALE DES OFFICIERS ET SOUS-OFFICIERS FRANÇAIS

Le Gouvernement provisoire de la RÉPUBLIQUE FRANÇAISE, par la voix du Général de GAULLE, donne Ordre à tous les OFFICIERS, SOUS-OFFICIERS de rejoindre les Régiments Bataillons, Compagnies, Détachements de l'Armée Régulière qui se bat sur le sol de France, sous le Commandement des ETATS-MAJORS F.F.I. contre les Boches, miliciens et traîtres de Vichy.

Le Gouvernement Provisoire de la République Française

AUX PATRIOTES APTES A PORTER LES ARMES

Depuis des mois des milliers de Parisiens abattent des Boches, des miliciens, incendient et font sauter des camions allemands, des garages, des usines travaillant pour la machine de guerre allemande. Des convois de Boches sont attaqués par les glorieuses Compagnies Parisiennes.

La Marseillaise ;	Vaillant-Couturier,	Coreutin-Quideau,
Jeunesse Héroïque ;	Les Détachements Barra,	Saint-Jos,
Commune de Paris ;	Oradour-sur-Glanes (village de Haute-Vienne rasé par les S.S.)	De la Garde, etc.,

Tous les hommes et femmes valides doivent rejoindre les rangs de l'Armée de la France combattante et ses Milices Patriotiques.

LA FRANCE VOUS APPELLE !

AUX ARMES CITOYENS !

FORMEZ VOS BATAILLONS !

Impression Officielle
Paris - France

Pour l'Etat Major F.T.P.F.
Le Commandant

љубиве милиције заузели су Главну Пијацу (Ле-Ал), организујући одбрану стоваришта намирница од Шваба и од свих покушаја пљачкања. Заузета је централна пошта у улици ди Лувр, и осигурана је заштита фабрика гаса у Вилету.

Ујутру, хиљаде стражара скупили су се у дворишту полицијске Префектуре. Они добијају заповести од својих шефова. Префектура ће бити заузета, али једна бригада, бригада С., добија заповест да обуче униформу.

Штрајк полиције био је моћан фактор мобилизације народа за борбу. Шта ће бити, кад народ види чуваре мира у униформи, на улицама престонице?

Око 10 часова, пуковник Рол долази у полицијску Префектуру. Он одмах ступа у везу са г. Бушеом, из полицијског Комитета ослобођења, и са њиме заједно предузима прве мере да штрајк сачува свој национални карактер борбе против завојевача. Донета је одлука, да сви чувари мира остану у цивилу. Они ће носити значку ФФИ или КПЛ (Париски Комитет ослобођења). Они ће се поделити у многе страже. Као и све формације ФФИ, они добијају за извршење општу заповест од 19 августа.

Одбрана зграда је организована. Француска застава истакнута је на Префектури и на Општини.

Цео народ Париза је на улицама. Огромне гомиле долазе, заустављају се, плескају кад виде народне боје које се помаљају на јавним зградама. Групе за дискусију образују се око агитатора Партије. Говорници се каче на решетке капија и пењу на сто у једној месарници. Али нема говора, него се чују само кратки узвици: „На оружје! Нека сваки убије!”

Неколико немачких камиона пролазе, а узнеми-рени војници гледају ову варош која се пред њиховим очима буди и покреће.

Са једног угла улице, виде један део фасаде Сената, удаљеног неколико стотина метара. Један швапски Е. -М. ту је јако ушанчен, и шатор убица народа, украшен кукастим крстом, виси на видљивоме делу фасаде. Скупљено је око сто људи. Они чекају да се застава срама уклони, пошто се сад већ три боје лепршају по Паризу. Али то неће ићи тако брзо. Та ће застава пасти седам дана доцније, кад су је људи пуковника Фабијана, старога слободнога стрелца славне Легије ФТП, истргли, усред велике борбе, заједно са њиховим друговима из дивизије Леклерк, који су се, уочи тога дана, вратили у ослобођени Париз.

ПАРИЗ СЕ БОРИ

Одједном, око трга Конкорд, затрештала је митраљеска палба. Немачки камиони одједном се појављују, крцати оружјем, пуни војника у шлемовима, чија је рука на обарачу, а поглед управљен у прозоре кућа. Групе ФФИ, подељене на екипе од по два и по три човека, појављују се у гомили. За њима иду ненаоружани људи, који вребају прилику да узму оружје од непријатеља који умире, или од послушног заробљеника, или од бегунца који баца оружје да би брже трчао. У свакој групи ФТП и у свакој групи Родољубиве милиције налази се по један скупљач нових војника.

У V кварту почиње борба на нож. На тргу Одеон и на булевару Сен-Жермен води се борба прса у прса. У XVIII и XIX кварту и на тргу д' Итали врше се стрељања. На булевару Сен-Мишел заустављени су и преврнути немачки камиони; из њих је оружје одмах узето и подељено. Општине квартова падају једна за другом у руке побуњених родољуба, и стављају се под надзор Ослободилачког комитета.

Борба бесни око општине Х кварта, где од 20 часова трају жестоки напади ручним гранатама и лаким топовима. Општине XX и XI кварта су евакуисане, па поново заузете.

Зграде за главно снабдевање храном и муницијом заузеле су; њих Родољубива милиција брани од пљачкања.

У 12 часова, стовариште у Вилети, освојено од железничара који штрајкују, нападнуто је од 600 Немаца.

Изграђивање једне барикаде

Седиште Средишног комитета Комунистичке партије,
које је било узето за главни стан Дарнандове милиције,
освојено је на јуриш

Напад је одбијен; затим жељезничари, наоружани и ненаоружани, улазе у борбу. Они пуцају улицама 18 кварта. Они држе у опсади квартове око Шапеле и Вилете, јер су заповести за ФТП и за групе Родољубиве милиције следеће: „Ни у ком случају не треба се затварати у освојене положаје, него ваља изаћи из њих, да би отпочела борба свуд истовремено.” И борба се развија кроз цео Париз.

У предграђима, освојен је језиви логор у Дрансиу. Ослобођено је три хиљаде заробљеника и Јевреја, којима је претила депортација. У целој источној и североисточној области Париза народне масе су у покрету. Општине, једна за другом, падају у њихове руке. У Монтреју води се упорна борба. У Нејиу, одреди СС врше противнапад у правцу општине. После три часа борбе, по цену тешких губитака, непријатељ осваја позицију. У Сен-Дениу води се тешка борба. Немци покушавају да опколе варош; после двадесет четири часа борбе, победа остаје на страни родољуба, а последњи Немци беже.

ОДБРАНА ПОЛИЦИЈСКЕ ПРЕФЕКТУРЕ

На директан потстрек пуковника Рола, организује се одбрана зграда Префектуре. Присутни војници Републиканске гарде добијају упутства за привођење у дело опште наредбе од 19 августа и за одбрану париских мостова. Заузимање Сите-а од стране ФФИ шири се до Палате Правде (главни суд париски).

Трг Сен-Мишел бране трупе ФФИ, са којима су помешани многи полицајци у цивилу. Заузети су прилази тргу и сва места која могу да се употребе за одбрану у уличном рату. Пред „Кафаном Полазак” постављен је један пушко-митраљез. Немачке снаге, које покушавају да допру до полицијске Префектуре преко

моста Сен-Мишел, гађане су конвергентном ватром што долази из Палате Правде, из полицијске Префектуре и са трга Сен-Мишел.

Око 17 часова троја немачка кола приступају тргу. Двоја међу њима успевају да продру. Трећа су преврнута и уништена. Двоја кола прелазе у директан напад на зграде. Из њих топ пуца на врата преко пута Нотр-Дама. Врата се руше. Једна кола приближавају се тада вратима, — од којих их раздваја 30 метара, — уз продужавање пуцања. Али киша ручних граната их зауставља. Посада кола је побијена. Трећа кола се удаљавају, прекидајући борбу.

Одмах од почетка акције, велика промена десила се у позадини нападача. Две до три стотине људи ФФИ, наоружани пушкама и митраљезима, прокрчили су себи пут кроз улицу Сен-Жак, и разишли су се кејом леве обале. Они жестоко нападају. Тридесетак непријатељских војника је потучено, а лака кола су заробљена, и одмах стављена на расположење ФФИ.

Друго појачање стиже борцима; то је контингент ФФИ без оружја, али који ће се наоружати пленом задобијеним од непријатеља. У 22 часа успоставља се мир. Сви положаји остали су у рукама ФФИ. Заузеће Сите-а проширује се на цело острво.

20 АВГУСТ

19 августа по подне, пуковник Рол имао је састанак у полициској Префектури са изасланим комесаром Привремене владе Квартусом. У току разговора састављен је проглас о општој мобилизацији, која се ослања на одлуке што је, уочи тога дана, донео Париски одбор за ослобођење.

Текст тога прогласа гласи:

„1) Изаслани комесар Привремене владе Француске Републике, у сагласности са Париским комите-

том ослобођења, ставља до знања да организовање формације покрета отпора, као и формације ван тих покрета, чине саставне делове ФФИ; исто важи и за све снаге полиције, жандармерије, итд. Све те организације стављају се, у окрузима Сен, Сен-е-Оаз, Сен-е-Марн и Оаз, под команду пуковника — обласнога шефа Рола;

„2) Треба да се мобилишу сви мушкарци од 18—50 година, који су способни да носе оружје.

„Они треба, према предузећима, улицама, местима и квартовима, да се организују у борбене групе од по осам људи, које ће изабрати подофицире — шефове група, области, итд.

„Они треба да дођу у додир са најближим формацијама ФФИ, како би могли бити употребљени за акцију: за неку борбену мисију или за заштиту какве јавне службе, централе, водовода;

„3) Све оружје у магацинима или у индивидуалном поседу мора бити дато борцима.

„И индивидуалне и колективне акције треба да иду на то, да се отме оружје Немцима и Дарнандовим милицијанцима;

ТРЕБА СЕ НАОРУЖАТИ РАЗОРУЖАВАЈУЋИ НЕПРИЈАТЕЉА

„4) Акција треба да буде управљена против свих непријатељских објеката: транспорта, саобраћаја, преноса и издвојених снага. Треба употребити сва средства: бритко оружје, ексер, предмете за бушење гумених точкова, боце које изазивају пожар, оборена дрва.

„ФРАНЦУЗИ, СВИ У БОРБУ!

„ОТВОРИМО ДРУМ ЗА ПАРИЗ ПОБЕДОНОСНИМ САВЕЗНИЧКИМ АРМИЈАМА!

„ЖИВЕО ДЕ ГОЛ! ЖИВЕЛА РЕПУБЛИКА! ЖИВЕЛА ФРАНЦУСКА!”

Париски Комитет ослобођења, са седиштем у Општини, упутио је следећи позив на оружје:

„Толико чекани дан је дошао!

„Француске и савезничке трупе налазе се пред вратима Париза.

„Прост и свети задатак свих Парижана јесте да се боре.

„Куднуо је час народног устанка!

„НА ОРУЖЈЕ, ГРАЂАНИ!”

И пламен ослободилачког устанка букнуо је још јаче. Свуда, у Паризу и око Париза, борба се све више шири и појачава. Покретне страже ФФИ, пешке или у брзим аутомобилима, крстаре кроз престоницу. Оне непрестано узнемиравају непријатеља који се усуђује да изађе из свога скровишта. Цела варош је на улици. Сви страсно прате битку. Жене и деца мешају се са борцима и прате их уз акламације. Сва врата и сви прозори су отворени. Борци су окружени атмосфером жарке симпатије. Они се увлаче у гомилу, која их крије од непријатељског погледа. Они налазе увек каква врата где ће се склонити, ако запрети опасност. Кроз Париз, који је толико препатио, отпочела је хајка на Швабе. Свети бес осветника народа шири свој дах кроз улице ове вароши.

Непријатељска кола брзо пролазе, пуна оружја. Где је непријатељ у тој гомили? Са кога је прозора бачено ово зрно? Из кога је улаза нишањено? Убице пуцају насумце; жене и дечади падају. Непријатељ почиње да осећа страх, — страх од ове вароши која га окружује и већ притискује својом ненаоружаном масом!

Каква срећа за Француску, што су типови као Денц и Петен побегли, или су се сакрили у мишјурпу! Каква срећа за Париз што су други војници изникли из ове свете земље! Ови млади пуковници, пре-

каљени суровом дисциплином герилскога рата у црној ноћи окупације, јесу поносити војници, који већ владају једном новом војном техником. Поносити су војници и ти официри, који су одгурнули руку завојевача и одrekli службу вероломноме маршалу, зато што су сачували љубав према Отаџбини.

ПАРИЗ ДИЖЕ ХАЈКУ НА ШВАБЕ

Борба се води свуда. У XIII кварту заплешено је нешто оружја: 19 пушака и 3 торбе са метцима у затвору Салпетриер, а 6 торба са метцима и око четрдесет пушака у затвору Питие. После подне Швабе нападају. На тргу д'Итали и на Булевару де л'Опитал пушкарање почиње и добија веће размере. У улици ди Шато-де Рентие оружје и ручне гранате брзо су раздељене члановима Родољубиве милиције, којих је било 200 на броју, — и напад је одбијен. Али, за време многих часова, герилско ратовање ће се продужити по улицама тога кварта.

Аутомобилске страже крстаре многољудним улицама XX кварта.

Многобројна немачка кола су нападнута и уништена, војници у њима убијени, а оружје заплешено.

У XIX кварту пуковник Рол свечано пролази усред општег одушевљења.

Око 13 часова врше се уписивања у војску крај трга Републик. Кола ФФИ гоне немачка кола на булевару де Мажанта, око Источне и Северне железничке станице, око станице де Лион, у авени Ледри-Ролен. Немци уводе у борбу тенкове и лаку артиљерију; општина X кварта одбија сурове нападе, потпомогнуте артиљеријом. Нападнуте су куће у улици Ле

Пелетје, бр. 44, и у улици Лафајет, бр. 120, које су биле седиште Средишног комитета Комунистичке партије и Париског обласног комитета. Али Швабе упорно чувају прилазе. Они су посели све околне улице, које редом гађају.

Ујутру отпочињу поново напади на Префектуру и на трг Сен-Мишел. Слободна група „Севени“, која брани трг, уништава четири камиона и једна кола. У 11 часова ослобођене су, после јаке борбе, станица метро-а и жељезничка станица Сен-Мишел. Одведено је у Префектуру 60 заробљеника, међу којима неколико официра; заробљена су једна кола, а четири других је уништено. Родољубива милиција листа *Париз-Вече* је нападнута; она осваја једна кола која су се ноћу упутила у помоћ браниоцима Сите-а, и у њима заробљава 4 Немца и заплењује 5 торби са муницијом. Заузета је телефонска централа у улици де Гренел. Телефонска централа у улици ди Лувр одбија један непријатељски напад, потпомогнут колима.

Има многобројних чарки у јужном предграђу. Немачки чувари трансформатора у Вилжифу нагнани су у бекство, а нетакнути трансформатор биће отад брањен од ФФИ. У Венсену, ФФИ предузимају напад на тврђаву. Потребан је противнапад колима, па да они буду одбијени. ФФИ нападају централну пошту полиције, коју држе Немци. Боре се у Антониу, Бањеу, Аркиеју. У Монтреју води се тешка борба.

У чаркама и заседама по Паризу непријатељ губи војнике који су му преостали. Приближује се час кад он неће више моћи да стави на коцку ниједног војника друкчије него у затвореним колима. А остатци једне побеђене и дезорганизоване армије налазе се северно и западно од Париза. Где да се нађе дванаестак кола, потребних да тој војсци отворе пут, и дванаестак других, која би је бранила са бока у побуђеноме Паризу?

ШТА ЋЕ ДА РАДИ НЕПРИЈАТЕЉ?

ХПІ кварт трепци у борбеној вреви. С времена на време ричу топови. Скоро свуда чује се фијукање зрна; њега смењује олуја лаких или тешких митраљеза. У Авени де Гоблен заустављена су једна кола, пред којима су ишла кола са седиштима, пуна оружја. Једна група ФФИ налази се у заседи у једној малој вертикалној улици. Оре се узвици: „Обуставите ватру!“ Један човек из групе упућује се колима са седиштима. Али грозне Швабе упериле су своје оружје у гомилу која је препунила Авени де Гоблен. Тада се на тргу д'Итали појављују двоја кола са белим барјачићима. У једнима су непријатељски војници; у другима цивили и полицајци са значком КПЛ. Кола се заустављају. Немачки подофицир излази из једних кола, док један полицајац чита текст о „обустављању ватре“. Скупила се густа маса. Оружане групе налазе се у гомили.

Чује се рђаво оно што гласноговорник разноси: речи „до евакуације Париза од стране непријатеља“, једино могу да се разаберу. Оре се повици: „Живео!“ и „Живела Француска!“

Цео свет верује да се Немци повлаче или да се предају! И дуж Авени д'Итали гомила се тиска, очекујући улазак Савезника. Један врло бучни ауто зауставља се на углу једне улице. Из њега излазе млади људи из ФФИ, и заустављају се на углу. Свет их опкољава; срећни, они деле младим девојкама које се око њих тискају куршуме из њихових пушака, за успомену. За то време, на спољним булеварима немачки камиони и даље пролазе, са оружјем упереним у гомилу која их гледа.

Настало је примирје, и Швабе ће да оду, говоре неки.

21 АВГУСТ

Али сутрадан Швабе су још у Паризу. Оне још убијају.

На углу улице Мулине, баш онде где су јуче млади дечаци давали своје куршуме за успомену, једна жена убијена је на месту из митраљеза, из којег је једна немачка колона пуцала у пролазу. На Порт д' Орлеан, 40 СС, у једном блиндираном аутомобилу, са једним топом и једним тешким митраљезом, нападају ФФИ. Они имају заробљеника. Око 13 часова, пет бораца је убијено око Источне жељезничке станице. Један поручник из групе Тревил убијен је у улици де Сен. На Клишиу, СС пуцају на свежањ савезничких застава, које су истакнуте на једном балкону. На тргу Клиши, у 10.50 часова, они без разлога пуцају на гомилу из митраљеза. У подне, Немци нападају пошту полиције у улици дез Орто, и ослобођавају заробљенике (тројицу Шваба, једнога милицијанца и десет жена). Ноћу између 20 и 21, шесторица ФФИ заузимају телефонску централу из Витрије, и полазе колима да набаве муниције и хране за своју војску. Они су заустављени и побијени, без позива на предају и без борбе, на мосту Мазагран, у Витриу.

Сутрадан, санитарска служба ФФИ даће обавештење, да је ноћу између 20 и 21, 9 Француза било убијено за 5 Немаца. То је примирје, или, тачније речено, то је издаја.

Међутим, у понедеоник ујутру појављује се наредба да се реквизирају слагалишта бензина, сумпорне киселине и хлората поташе, који ће се употребљавати за фабриковање боца што изазивају пожар.

У понедеоник ујутру, безбројна кола, натоварена цаковима песка, спуштала су се од Пантеона нагибом брега Свете-Женевијеве ка Сени. Људи, жене и деца гурају или вуку кола. Црнци, са тробојном кокардом

на реверу од капута, и Арабљани, из околине улице Мобер, ужурбано извлаче цакове из куће. На левој обали, око Ла Сите-а и острва Сен-Луци, барикаде почињу да се уобличавају. Скровишта стрелаца намештена су на раскрсницама. Страже су већ постављене; оне враћају пролазнике ка мосту који се налази иза Нотр-Дама.

На заповест пуковника Рола, решено је уочи тога дана да се предузму мере, како би се заштитила цела околина Ла Сите-а. Улице су забарикадиране. Њих непрекидно чувају страже. Метро је заузет до Сен-Жермен-де-Пре-а. Сви први спратови кућа око главне Општине реквирирани су и у њима су смештени стрелци.

Париз се спрема да промени свој лик.

Густа маса налази се једнако на улици. Али она се сад не задовољава само тиме да посматра борце. Људи су заузети прекопавањем калдрме. Жене и деца праве ланце, додајући калдрму дечацима који је гомилају по улицама.

„ПРИМИРЈЕ” ИСКОРИШЋЕНО ОД ШВАБА

Непријатељ који је задао подли ударац помоћу лажи о „отвореној вароши”, покушава сад да окуша срећу „примирјем”.

Он се нада да ће добити неколико часова, кад узбуђење овлада народом. Он претпоставља да ће наступити неред, који ће он искористити да изведе своја кола, из којих топови грувају на разним крајевима вароши. На тргу де ла Конкорд налази се један нацистички штаб, усред крстарења камиона, кола и блиндираних кола, која иду у варош, враћају се и поново одлазе. Овај рок, који непријатељ жели да добије, дозволио би његовим пораженим трупам да пређу Сену на париским мостовима. Он покушава да умакне из

вароши, од које његови војници почињу да осећају страх. Он би хтео да сатера у куће становнике те вароши. Он хоће, помоћу издајства, да поново узме иницијативу у своје руке.

Али команда ФФИ није се дала изненадити. Она није хтела примирје; она га је осудила и одбацила. Ни народ Париза неће то примирје. Он ће показати да га неће.

Ротационе машине окрећу се у освојеним штампаријама; појављују се први француски листови. Један од њих пише: „Париз је ослобођен”, и прича појединости о „уласку Савезника”, којих нема у престоници. Тај лист, унапред припремљен, није могао све предвидети.

Али одједном, у Паризу који се претворио у уво, разлегао се јак поклич Човечанства, — Човечанства Кашеновог, Жоресовог, Вајан-Кутиријеовог:

„Назад, кукавице!”

„Нека сваки убије по једнога Швабу!”

Разносачи новина трче кроз Париз. Од једнога раскршћа до другог, овај поклич продире кроз гомиле, — старе гомиле са одушевљених митинга за Републиканску Шпанију, старе гомиле са величанствених дефиловања поред „Зида Уједињених”.

Говорници под ведрим небом, људи, жене, младеж, прихватају овај поклич.

Читав Париз трепери; барикаде у њему дрхте.

Судар ће доћи, брз као гром.

ПРИБЛИЖАВАЊЕ САВЕЗНИЧКИХ АРМИЈА ПАРИЗУ

Где се управо налазе Савезници, у њиховом походу на Париз?

Мисли се за везу, послате од команде ФФИ из Илде-Франса, дају тачна обавештења.

Претстраже америчке армије налазиле су се 20 августа у области југоисточно од Париза, на линији Бонафи, Мол, Бејн, Трап, Арпажон. Тежиште америчког напада у назначеној зони првенствено се осећа на јужноме крају поменуте линије.

Од 21-ог августа ујутру противници се боре у области Монтлери-Арпажон.

На први поглед изгледа да се Немци повлаче без борбе. Острвца њиховога отпора разбијена су, помоћу ФФИ. А ови се наоружавају, на рачун непријатеља, и заробљавају Немце. У Септеју, на пример, ФФИ заробили су 80 Немаца и запленили су два велика и четири мала митраљеза, 30 пушака, 50 револвера и доста ручних граната.

На основу извиђања официра ФФИ излази да је непријатељ организовао своју одбрану у пределу Вису- Моранжис.

Официри који су вршили ово извиђање свуда су утврдили, да Немци супротстављају мали број својих трупа америчком напредовању. Између тих трупа и Париза није се налазила никаква резерва.

Међутим, у Паризу, већ два дана, организација сталне војске врши се на улици, у старим седиштима фашистичких група, која су отета у тешкој борби. Свака од тих организација опседнута је масом добровољаца. Свака пошта команде ФТП постаје средиште масовног уписивања у војску. Куће у улици Ле Пелетије бр. 44 и у улици Лафајет бр. 120, освојене су на јуриш. Осам париских радника је убијено, а два су рањена при поновном освајању ових кућа које су им биле одузете. Последњи немачки жељезничари беже из Вилета возом, који мало даље испада из шина.

Неуморне наоружане страже чисте улице од Немаца. Али дивљач је све ређа. Непријатељ се повлачи у острвце отпора. Изгледа да је напустио намеру да изведе из вароши своје страже на камионима или на ла-

ким колима, праћене ауто-митраљезима. За побуњенике лов није више тако добар, ни плен оружја тако обиран. У своме извештају о операцијама, командант XII области бележи:

„Концентрација немачких снага отежава запленавање. Муниција наших људи се исцрпљује. Можеш ли ми је набавити? Могу ли је ја реквизирати?”

22 АВГУСТ

А потом, 22 августа ујутру, по Паризу се, као гром, разлиже заповест да се праве барикаде.

Сав народ хита у борбу. Варош се подиже. Све постаје оружје: калдрма са улица, кола, куће. Сваки постаје војник.

На барикаде! И вечна жена Париза се појављује. И вечни Гаврош Париза се појављује.

Од фасаде до фасаде кућа шири се позив Париског Ослободилачког комитета:

„ПАРИЖАНИ!

„Устаници парискога народа већ су ослободили многобројне престоничке зграде.

„Прва велика победа је задобијена.

„Борба се наставља. Она треба да се води све док непријатељ не буде изагнан из париске области.

„Више но икад, сви у борбу!

„Извршите заповест о општој мобилизацији. Ступите у ФФИ!

„Сав народ треба, свим средствима, да спречи кретање непријатеља.

„Обарајте дрва, копајте јаме, дижите барикаде!

„Нека победоносан народ прими Савезнике!”

Заповест пуковника Рола:

„ФФИ и народ отпочели су битку за Париз. Кад-год су наши војници примењивали покретну тактику герилског ратовања, они су уништавали противника.

„Међутим, постоји једна опасност: брзи покрет непријатељских кола.

„Ту опасност је лако победити.

„Довољно је спречити Швабе да иду колима.

„Ради тога, нека цео народ Париза, људи, жене и деца, дижу барикаде. Нека сви обарају дрвета по авенијама, булеварима и великим улицама.

„Нека нарочито све велике улице буду закрчене барикадама.

„Организујте се по кућама и по улицама, да бисте обезбедили одбрану од сваког непријатељског напада.

„Под оваквим условима, Швабе ће бити изоловане и опкољене у неколико центара. Они више неће моћи да врше одмазду.

„СВИ НА БАРИКАДЕ!“

Жене говоре на раскршћима; оне позивају у борбу. Жене се пењу на спратове; оне скупљају намирнице за борце, лекове и оружје за рањенике.

Отсад има места за све у борби. Напред, да се Швабе потпуно униште!

На углу улица Рошелуар и Тур д' Оверњ влада велика живост. Сви раде на подизању барикада. Не питајте ништа ове жене; оне вам неће одговорити, пошто неће да прекину ношење калдрме. Недостаје једна барикада на углу улице Кадет и Мотонон. Жене одлучују да се она подигне. По темпу којим жене раде, та барикада ће бити готова за мање од три сата. У улици де ла Конвансион, близу улице де Вожирар, барикада је скоро довршена. Дечади преносе калдрму. Голих груди, они помажу људима. Један човек оставља пијук, да би обрисао чело. Једно дете се одмах маша за пијук. Оно једва може да га подигне, али га ипак за-

бада у земљу, — док човек посматра тај приказ са интересом.

Једна веома стара жена седе косе доноси своје резерве хране у једну организацију војске: кутију конзерви и таблу чоколаде. Она плаче од узбуђења, али неће да каже своје име.

У улици Сент-Антоан, један огроман демолирани швапски тенк појачава барикаду. Један стари човек, блиставих очију, каже поносно радозналومه свету око њега: „Биће и других!” На углу улице Крозатије и булевара Дидеро неколико ФФИ довршавају своју барикаду. Један млади дечко помаже им како најбоље уме. Он са муком носи тежак комад калдрме. Једна жена брише зној који јој тече са чела. То је дечкова мајка. Срећна и поносна, она га не напушта. У улици Стендал, у 20 кварту, кад је већ пала ноћ, жене су одједном опазиле да њихова улица може да послужи као излаз непријатељским колима. Неколико њих силазе на улицу и дају се на посао. Једна од њих виче по двориштима. Одмах се стичу добровољци, и подизање барикаде врло брзо напредује, усред буре која почиње да бесни.

Тако је свуда у Паризу, којег је понела нада на слободу. Овај добри народ нуди још једном своју крв и своје месо!

23 АВГУСТ

Али борци ретко виде непријатеља. Управо, они сретају само непријатеља у оклопним колима.

На углу улице Стефансон и булевара де ла Шапел, ФФИ боре се са немачком пешадијом од двадесетак људи, које штите кола „тигар”. ФФИ испалују и последњи метак, пре но што ће се повући. На булевару де Батињол једна кола ФФИ започињу

борбу против једних јуришних кола. Четири ФТП долазе као појачање. Двоје Шваба су убијени, један рањен, 7 је заробљено, а једна кола заплена.

У 19.45 часова врло жестоко бивају нападане ручним гранатама и лаким митраљезима барикаде у улици де Фландр, у авенији Жан-Жорес и у улици де Крима. Борба траје до 21.15 часова. Швабе су одбијене. На мосту де Фландр једна група ФТП заробила је 11 Немаца, запленила један камион, један пиштољ, један

*Ланац младих девојака које додају једна другој калдрму
за прављење барикада*

**Que chaque
demeure
se transforme
en forteresse !**

3 HEURES DU MATIN

ÉDITION PARISIENNE

L'Humanité

ORGANE CENTRAL DU PARTI COMMUNISTE FRANÇAIS
FONDATEUR JEAN JAURÈS
RÉDACTEURS DE CHEF (1914-1921) VAILLANT-COUTURIER

Publié par le Parti Communiste Français
LE NUMÉRO DEUX FRANCS

11¹ ANNÉE - 12¹ 1 (Heure de guerre)
MERCREDI 23 août 1944

**La bataille
suprême
pour Paris
est engagée !**

Tout Paris aux barricades !

DANS TOUS LES ARRONDISSEMENTS, LES COMBATS DEVIENNENT ACHARNÉS

**Le commandant des F.F.I. pour le Grand Paris appelle
au SOULÈVEMENT GÉNÉRAL DES PARISIENS**

Il faut que tous, hommes, femmes, enfants travaillent à la fortification des rues, immeubles, édifices publics que toute la population participe avec courage et abnégation au soutien des glorieuses Forces Françaises de l'Intérieur. Partout, formez vos groupes de MILICES PATRIOTIQUES ! L'attaque est la meilleure défense. Harcelez l'ennemi !

PAS UN BOCHE NE DOIT SORTIR VIVANT DE PARIS INSURGE

**Guerre de tout le peuple
contre le Boche exécré**

**DÉCLARATION
du Parti Communiste français
sur la bataille de Paris**

La bataille se développe

sur tous les fronts de guerre

Le Parti Communiste Français appelle à la formation de groupes de milices patriotiques dans tous les quartiers de Paris.

A l'heure où la bataille s'intensifie sur la libération de Paris

Le Parti Communiste Français appelle à la formation de groupes de milices patriotiques dans tous les quartiers de Paris.

маузер и 15 ручних граната. Жељезничари из ла Шапел који су бранили барикаду у улици Жесен, нападнути од једних кола, у којима је било 14 немачких војника, приморали су нападаче да се врате. Једна група комунистичке омладине, међу којима најстарији дечко нема осамнаест година, напада један камион, осваја га и заробљава 4 Немца. У Авени де Гоблен, у 14 и у 5 кварту, народ пуца на кола која застају пред барикадама. Кола се враћају, пошто су својом масом затресла барикаде.

Облици борбе су се изменили. Свршено је са другим борбама ручним гранатама и лаким митраљезима. Сви на барикаде!

Настао је лов на тенкове.

Постали су неопходно оружје боца што изазива пожар, широка и дубока јама, као и препреке отежане песком и калдрмом.

У околини Батињола људи гађају у правцу гимназије Шаптал један тенк који бљује ватру из свог митраљеза. Мало даље гори један камион, погођен од боце са бензином. Један старац изражава своју радост: „Погођен је; имају оно што су заслужили!” Одједном, две жене излазе из улице Пито. Свака од њих носи по два ведро. Жене су повијене под теретом. Оне се прибијају уз зидове; иду људима који се боре, да им однесу пиће и јело. Неко им довикује: „Пазите! Не идите туда!” — „Шта говорите, одвраћају оне, наши људи су тамо, жедни”. Оне продужавају пут. Једна млада жена иде за њима. Стиже их код Вилијеа.

— Ко сте ви, госпођо?

— Ми смо чланице Удружења француских жена и трудимо се да нешто допринесемо општој ствари.

Жена што их испитује исто је тако из Удружења. Она тражи везе. Једна од тих храбрих жена, коју њене другарице зову Мама, објашњава да је мајка два дечка који су у организацији Отпора, и да је њен муж, стари

борац са Вердена, заједно са децом. Она се смеши. Али нашто брбљати? Треба се борити, а не губити време.

У општини 11 кварта жене праве боце што изазивају пожар. Те боце имају већ своје име, — име које добро казује оно што треба да каже: „боце Молотов”. У улици Сен-Себастијан жене су на челу Родољубивих милиција. Наоружане ручним гранатама и боцама Молотов, оне се боре на барикадама.

У 17 кварту заплењен је један тенк Рено, а два „тигра” су разорена. Заплењен је, исто тако, један топ, један камион, муниција и двоја лака кола. Заробљена су и два официра и 50 војника.

У 19 кварту уништено је једно острвце непријатељског отпора: заробљено је 11 Шваба, један камион, два пиштоља и три торбе ручних граната.

У Вилети, један једини одред ФТП бори се са 50 Шваба који беже, после три часа борбе, остављајући своје мртве.

У 8.45 часова, у Авени д’Италиа и Авени де Гоблен, троја велика кола и два камиона нападају барикаде, које успевају да освоје, пролазећи тротоаром. Борба се продужава до 11 часова. Са свију кровова издајнице гађају родољубе, нишанећи нарочито седиште Комунистичке Партије, где се баш налази једно удружење жена. На крају борбе, један камион остаје у рукама родољуба. Заробљено је пет Немаца, а барикаде су одмах поново изграђене.

Цела варош претворена је у замку, у којој се звер копрца. Кола се хватају у огромну мрежу, разапету барикадама.

Непријатељ се боји. Сваки слободан пут може му постати замка где га вреба смрт.

На кеју де Гранз-Огистен пут изгледа слободан. Али, лево и десно, од Палате Правде до улице Жи-ле-Кер, стрелци на крововима и на балконима стрпљиво чекају. На Пон-Нефу, једна кола застају. Али је одвећ

касно! Гренадири промичу један за другим дуж кејова, и каче се за перваз моста. Они су се сабили изнад воде, иза ограда која их скрива. Руке су им пуне пакета са ручним гранатама. После извеснога времена, пучњеви проламају ваздух, и шумна киша ватре погађа кола.

24 АВГУСТ

Сад је непријатељ блокиран, прикован за извештајни број тачака, које су одвојене једна од друге. У победоносне извештаје од 24 августа стоји:

„Ноћу, између 23 и 24 августа, и целог дана 24 августа, наша офанзива продужавала се без прекида. У свима квартовима Париза одушевлени народ учествује у подизању барикада. Успеси те тактике потврђују се на сјајан начин. Приморан да прекине са крстарењем лаких стража у камионима или у аутомобилима са митраљезима, непријатељ је ограничио своју делатност на извиђања у блиндираним колима. Из тих кола Немци су узалудно гађали топовима извештајни број кућа или јавних зграда које су заузеле ФФИ.

„Опште посматрано, наша победоносна офанзива донела је сад стварно ослобођење највећег дела Париза. Непријатељска контрола сведена је сад на неколико утврђених острваца отпора. У току неколико напада заплењен је обилан материјал: оружје, муниција, кола, гусенице од тенкова и неколико тенкова. Тако се наоружање ФФИ не исцрпљује него се увећава. Имали смо око стотину заробљеника. За време једне операције, на жељезничкој станици Белвил, остали су у нашим рукама два воза, једно стовариште бензина и 24 заробљеника.”

Швабе су сатеране у њихову јазбину.

Али народ Париза не бори се само за Париз. Његова судбина везана је са судбином других армија,

које се боре близу њега већ више дана. Команда ФФИ то не заборавља.

24 августа, у 19.30 часова, издата је нарочита заповест:

„1. Батаљон гарде, појачан секцијом групе Меније (сем једне групе), има за задатак да спреми улазак у Париз немачким трупима које се повлаче;

„2. Треба нарочито обратити пажњу на три осовине: на национални друм који води из Фонтенеблоа у Париз (порт д' Итали), на национални друм 20, од Орлеана за Париз (порт д' Орлеан), који треба сматрати као најважнији; најзад, на национални друм 306, који води из Саклеја у Париз (порт де Шатијон);

„3. На свакој од ових осовина треба закрчити националне друмове гомилама оборених ствари и осути на друмове највећу ватру. Стражири који нису наоружани аутоматским оружјем биће употребљени за то да чувају стражу на назначеним осовинама;

„4. Треба бити на одређеном месту 25 августа, у 3 сата.”

Све се може тражити од овог племенитог народа. Не пуштајући непријатеља, којег држи стегнутог за гушу, народ се покреће у означеном правцу. Ево описа борбе, посматране из центра за снабдевање храном и муницијом у улици Божирар. Борба је описана онако како се одиграла иза леђа непријатеља, којег су Савезници потискивали Паризу.

„... Како смо били веома гладни, другови са страже послали су нас у улицу де Вожирар, у којој се налазила организација за ноћно снабдевање храном бораца.

„Имали смо изврсну вечеру. Служила нас је једна дивна особа. Одасвуд су се чули топови и митраљежи. Тек што смо завршили вечеру, стигла је прва група ФФИ тражећи да се заложи. Људи су били сустали, прљави, знојави, исцепани, — али срећни, зато што се

већ у првим часовима ове значајне ноћи осећала победа у ваздуху. Али већина ових младих људи била је без оружја. Због тога су се горко жалили. При свем том, ни за тренутак није им долазила мисао да престану да се боре.

„Пошто су се поткрепили и одморили, понова су отишли у борбу, која се у томе тренутку водила на порт де Версај. Друге групе долазиле су из улице д'Алерај, са трга Сен-Шерл, и са других места. У улици д'Алерај, на пример, наши су људи блокирали двадесетину Немаца у једној веома важној телефонској централли, где су ови имали више камиона са муницијом. Кад су видели да су изгубљени, Немци су дигли у ваздух један део муниције, али су остатак запленили ФФИ. Немци су затим покушали да побегну на ватрогасним колима, али су наши осули ватру на њих. Немци су били заробљени.

„Око 4 часа ујутру, кад је изгледало да је пушкарање са порт де Версај завршено, једна група од 20 ФФИ појавила се у кантини, тражећи да пије. Овога пута људи су долазили пуних руку. Личили су на мале покретне тврђаве: били су натоварени пушкама Маузер, лаким немачким и енглеским митраљезима и свим врстама ручних граната. Кад је почело да пада вече, на барикади код порт де Версај једна група немачких тенкова и блиндираних камиона тражила је пролаз за Париз. Ниједна кола нису у томе успела. Сви могући пролази били су закрчени барикадама, на којима су их дочекивали борци. Бесни Немци су отворили паљбу на куће, и ФФИ били су приморани да се боре, да би омогућили евакуацију тих кућа коју су Немци спречавали. Били су заплењени један камион жита, један камион оружја, један топ и неколико блиндираних аутомобила. Наши људи нису пропустили прилику да се сви наоружају.

„Један човек доводи једног заробљеника коме је дато да једе. Други покушава да га испитује, али овај одговара само немачки. Упорно показује на свој рукав (он је официр), затим на значку ФФИ, узвикујући: „Цивили, цивили!“ Био је очевидно увређен што је заробљен од цивила.

„Разговарамо са дечаџима. Они се жале што су морали да се боре голих руку. Показујући оружје које су освојили, рекли су: „Ово ћемо сачувати, упркос свима!“

„Приметивши ознаку ФФИ, они питају за њено значење. Ми им говоримо о труду који су наше жене уложиле око прављења барикада и на барикадама. Тада њихово одушевљење нема више граница. Борци узвикују: „Да, жене су нас одвукле у борбу, оне су нас помогле да издржимо у борби, оне су тражиле барикаде, и оне су их начиниле.“

„Те ноћи, држање целог народа XV кварта било је примерно: нико није легао да спава. Сваки је непосредно или посредно учествовао у борби: једни су стражарили, означавајући прозоре са којих се пуцало; други су спремали и односили борцима топла пића и кафу; трећи су неговали рањенике. А сви су доносили, самим својим присуством, охрабрење и утеху онима који су се борили. ХУ кварт неће брзо завршити ту ноћ.“

24 августа увече, прве савезничке претходнице улазе у Париз. Њихова кола пролазе кроз XIII кварт, идући према Сени. Кличе им маса у лудом одушевљењу. Један војник ФФИ развија велику тробојну заставу са ознаком једне групе из XIII кварта; образује се поворка која иде булеваром де л' Опитал. Хори се Марсељеза, разлежу се узвици живео. На тргу д' Итали одржан је минут ћутања у почаст мртвих, па се поворка, уз песму, вратила булеваром де л' Опитал.

Мало после, савезничка кола долазе до Главне Општине. После једнога тренутка, велико звоно са Нотр-Дама звони над Паризом прву мелодију ослобођења.

25 АВГУСТА

25 августа пуковник Рол наређује:

„Према заповести генерала Леклерка, све јединице ФФИ продужиће да учествују у борби против непријатеља, у вези са његовом дивизијом.

„1. — Општи задатак:

„Узнемиривати непријатеља свим средствима. Спречити, ако је могуће, сва њихова кретања по вароши.

„2. — Појединачни задаци:

„а) Највећи напор управити на спољне булеваре, између порт д' Орлеан, Сене и Иси-ле-Мулино-а, да би се указала помоћ блиндираним елементима, које немачка дивизија у Иси-ле-Мулино-у и у околним местима спречава да дођу у Париз.

„б) Чувати мостове, пошто их блиндирани елементи очисте. Пре свега, и нарочито, мостове д' Иена и д' Алма. На другоме месту мост де ла Конкорд;

„в) П. К. генерала Леклерка на јуту, жељезничка станица Монпарнас”.

Не, непријатељ неће проћи кроз Париз!

Он ће из своје јазбине изаћи само са рукама дигнутим у ваздух.

Јер ове заповести биће буквално извршене. Људи који воде герилски рат неће се ограничити само на одбрану мостова. Понесени жестоком мржњом према непријатељу, они воде борбу на све начине. Тако ради, на пример, онај одред ФФИ који је, пошто је очистио

мост у Неију, прошао кроз Авени де Мадрид, све до улице Пиера, заузимајући један по један блок кућа које су још држали непријатељи.

Острвца отпора које непријатељ још држи јесу следећа: Сенат, Војна школа, Хотел Мажестик на Шенз-Елизе-у, Командантура у Опери и Касарна „Принц Еуген” на тргу Републике.

Напријатељ је свуд блокиран и опкољен од ватрених ФФИ, које одушевљава приближивање победе.

Сад устаници имају блиндиране аутомобиле.

Борба се неће још дуго продужавати.

ШВАБЕ СУ ПОТУЧЕНЕ

У 10 часова издата је општа заповест за напад.

Две најутврђеније тачке јесу Луксембург и трг Републике.

Пуковник Фабијан управља нападом на Луксембург. Деветора кола, одвојена од дивизије Леклерк, оперишу са њима. Артиљеријском ватром уништен је блок кућа, и напад започиње. ФТП побошће француску заставу на Сенат, одакле су, 1940 г. издајнице из пете колоне, које су тада биле у влади, истерале нашег веома драгог друга Марсела Кашена.

Немци су претворили трг Републике у утврђени табор, који изгледа неосвојив. У касарни „Принц Еуген”, силно утврђеној, налазила се трупа од преко хиљаду људи. У одбрани трга било је ангажовано:

1. На тргу два контра-авионска топа од 77 м. м., пет топова од 25 м. м. за гађање кола, и седам до осам митраљеза;

2. За касарну „Принц Еуген” четири батерије у бетонираном подземном простору на сводове; свака је садржала по три тешка митраљеза истог калибра; две

батерије тешких митраљеза, смештених на првом спрату, испод засвођенога простора; један на фасади која гледа на улицу, а други на фасади иза трга.

3. На прилазима касарне и у целоме квадрату кућа око ње налазило се више митраљеских гњезда.

Поменуте одбране осипале су ватру на све путеве што воде на трг, и то у врло великој дужини. Штаб XII области ФТПФ одлучио је да се заузму на јуриш трг Републике и касарна „Принц Еуген”.

У првој етапи трг је био заштићен изграђивањем снажних барикада.

24 августа закрчени су сви путеви где је било могуће подизати барикаде; при томе је обраћена пажња на домашај артиљеријске ватре. Осећајући да се обруч стеже око њега, непријатељ позива нападаче — да униште барикаде до тога дана¹ у подне. Родољуби који су подигли те барикаде, груписани у Родољубиву милицију XI кварта, окружени ФТПФ, одговарају на тај ултиматум журним појачавањем барикада. У 13 часова Швабе осипају палбу из топова од 25 м., и бацају ручне гранате које изазивају пожар. У исто време, бандити сакривени у куће и по крововима гађају у леђа родољубе.

Родољуби се добро држе, упркос појачане ватре. Они чак успевају да мало напредују, и осигуравају своје положаје.

Ноћу између 24 и 25 августа, штаб XII области ФТПФ одлучује да пређе у општи напад. Упућен је позив Родољубивој милицији XI кварта, свима ФТП XII области и одредима ФТП у Монтреју и Бо-волеу. Дошли су да се прикључе ФТП-у, у разним моментима борбе, друге формације ФФИ, група Армор, један одред I француског пука и група П. Х. 35 из Монружа, — доказујући, на тај начин, своју солидарност и јединство свих француских снага против заједничког непријатеља. Дајући, са своје стране, до-

каза о јединству европских народа против нацизма, одреди Гарибалди и Гиј Моке, састављени од страних бораца, узели су учешће у борби.

Снаге које стоје на расположењу подељене су у две групе: једна треба да напада са севера на југ, а друга са југа на запад. Напредујући, под непријатељском ватром, они постепено заузимају улице које излазе на трг и на западну страну самога трга. Људи се распоређују по кућама, по крововима, по колским капијама, и осипају ватром топџије у немачким становима које ућуткавају.

25 августа, око 17.45 часова, Немци не пуцају више непрекидно. Трг је углавном очишћен. Само се из блокова кућа и из касарне „Принц Еуген“, још пуца. Беле заставе појављују се на прозорима касарне. Људи иду напред, а непријатељ искоришћује ту прилику да их дочека изненадним нападом и брзом паљбом из митраљеа. ФФИ брзо одговарају, пуцајући на прозоре касарне, у неиздржљивом налету прелазе преко трга и освајају положај. Људи из чете Сен-Жист први продиру у последњи бастијон немачког отпора у Паризу, баш у тренутку кад званичници полиције објављују капитулацију пруске команде у Паризу.

25 августа командант „фон Грос-Парис“ капитулирао је на једино могући начин; остаци нацистичке армије предали су се на милост победиоцима.

25 августа, генерал Леклерк и пуковник Рол, командант ФФИ у Ил-де Франс-у, примили су заједно предају пруског генерала фон Холтица.

Нема више ни Денца ни д' Естеве у Француској армији, а Петен је био у Немачкој.

ИСТИНА О ПРИМИРЈУ

Париски устанак учинио је крај дугоме расправљању, започетом у оквиру Отпора између оних за које

је заповест да се народ дигне на устанак садржавала све могућности које су Француској остале да ратује, — и оних за које је та заповест била само једна беседничка формула, згодна да поласка народном осећању.

С једне стране стајали су они који су, за време четири године немачке окупације, тежили за акцијом, макаква била њена цена; с друге стране, међутим, били су они који су се или повлачили пред последицама акције, или који нису имали у њу довољно поверења.

С једне стране стајали су само родољуби, а, са друге, непријатељи француске независности, — људи од трустова, без отаџбине, — који су се увукли у средину нерешљивих родољуба.

То расправљање настављало се за све време ове четири ужасне године. Сваки пут кад се сурова нужност акције наметала родољубима, требало је побеђивати неразумевања која су се непрестано обнављала. Међутим, била је очевидна истина да је — ако се хтело ратовати — ваљало напасти непријатеља онде где смо то могли учинити, — то ће рећи, у нашој отаџбини.

Али ко би могао рећи, колики је део борбене енергије нашега народа ваљало одвратити од њенога битнога позива — уништавања непријатеља, — да би се победила устезања и сломио напор за дезорганизацију уложен од стране непријатеља и издајница, који се јављао чак и у редовима Отпора? Ко би могао рећи каквих су моћних материјалних средстава били лишени родољуби који су делали; колико је тона оружја, послатог од Савезника, било затајено и скривено, да послужи другим циљевима, — кад чак није пало једноставно у руке Гестапоа, који је имао своје људе међу нерешљивцима, например Гранклемана, — да поменемо само једног?

Маја 1944 г., Војни народни комитет ФТП затражио је да буде саслушан од КНР.

Војни комитет желео је да задобије КНР низом инцидената и сплеткарења, чије су жртве биле ФТП; тај Комитет желео је да они који су први започели борбу и сасвим сами је врло дуго водили, буду лишени материјалних средстава за продужавање њиховог ратног напора. Јер прво су ФТП-у били ускраћени оружје и новац.

Дакле, једна делегација КМН била је примљена од сталнога одбора КНР, у присуству чланова делегације Привремене владе у Француској. На налог КМН, делегација ФТП прецизирала је своје жалбе, подвлачећи антинародни политички став агената БКРА, којима је стављено у дужност да разделе оружје разним војним организацијама Отпора. Делегација је истакла да такво понашање неће нимало изменити чињеницу, да ће једнога дана сав наш народ ступити у борбу, и да ће бити победник.

Није извесно да се неки од оних који су их тада слушали нису скептично насмејали.

Народни устанак показао је у јасној светлости све ове противречности, и решио их је у целини и једним махом, за најкраће време.

Примирје није било ништа друго до последњи напор и покушај непријатеља и издајца да избегну свој удес-смрт. Оно је било очајнички покушај агената трустова без домовине, да оптерете својом хипотеком будућу независност народа.

19 августа, одмах ујутру, шведски конзул, главни агенат интрига СКФ, дошао је у двориште полицијске Префектуре. У два сата г. Луизе, полицијски префект, наименован од Привремене владе, претставио га је пуковнику Ролу. Одржан је састанак, у присуству ~~пуковника~~ Рола, са г. г. Ајаксом и Комбом, из Отпора. Шведски конзул, који је видео нацистичку команду,

изјавио је како хоће да потражи начин да сачува уставноправно покрету „пацифистички“ карактер. У томе циљу готов је да посредује између окупаторских власти и полицијске Префектуре. Полицијски префект и Полицијски Комитет ослобођења примили су на знање ове намере, и изјавили су како су решени да примене мере непосредне одмазде на све немачке држављане, у случају да нацисти повреде ратне законе.

Тога дана поподне, на све стране по Паризу почињу да круже гласови: „Треба престати! Ваља обуставити непријатељства у 2 сата“, итд.

Крстарећи улицама највећом брзином, бициклисти разносе заповести: „Вратите се кућама! Немци пуцају! Затворите врата и прозоре! Спустите шалоне!“

По јавним местима размилели су се људи који говоре: „Хајдете! Вратите се својим кућама!“ Ако их упитате којим се правом мешају, они одговарају: „Ми смо од полиције, од Отпора“.

Сутрадан по подне, раширила се вест да је Гестапо ухапсио главног делегата Привремене владе.

Исто вече, гласноговорници у колима разносе објаву о примирју и наредбу о обустављању ватре.

Од 19 августа Комитет војне акције (КОМАК) Народног савета отпора и народни штаб ФФИ, којим управља генерал Жоенвил, налазе се поред устаничке команде. Комесар Валримон налази се поред шефа л'Ил-де-Франса-а, комесар Вејан поред сенског шефа.

Тако је у недељу увече — онда кад су се, без тражења савета од команде, водили преговори о примирју — донета одлука да се прошири зона одбране око Префектуре. Та дужност поверена је једном младом капетану Невилу, из Покрета народног ослобођења, који је после неколико недеља погинуо на фронту, где се налазио у Тактичкој групи Лорена, под вођством пуковника Фабијана.

У недељу у 7 сати пуковник Рол упућује КОМАК следећу поруку:

„Дознајем преко једног официра ЕМ, од пуковника Лизеа да је Шобанд ДМН издао јуче категоричну наредбу пуковнику Лизеу да избегава у Паризу сваку борбу и свако проливање крви.

„Пуковник Лизе примио је 19 августа по подне моју општу наредбу од 19 августа, и почео је да је извршава.”

У 7.40 часова долази наредба сенског ЕМ, чији текст гласи:

„Дознајем да је Народни војни делегат (ДМН) посредовао код вас.

„То посредовање стоји у потпуној супротности са са општим заповестима, раније издатим, и са мојом општом наредбом од 19 августа 1944.

„Захтевам да буду извршене без одлагања те заповести, које траже појачавање герилског ратовања и, нарочито, увођење непрекидних и координираних патрола ФФИ у вашем одреду.

„Треба постепено да овладате Паризом.

„Треба да буде извршена заповест о устанку, која је издата у сагласности са комесаром, послатим од Привремене владе Француске Републике, и у сагласности са Париским комитетом ослобођења.”

Кад је објављено примирје, Војни комитет за акцију, којем председава Пјер Вијон, састаје се и саставља меморандум, који ће сутра бити предат свима члановима Народног савета отпора. Овај меморандум, који су потписала три комесара, устаје против вођења преговора, које осуђује са војне и политичке тачке гледишта. Он одбија као кукавиштво и као погрешку свако примирје које се даје непријатељу.

Преговоре је водила главна делегација Провизорне владе у Француској. Шведски конзул служи као посредник код националсоцијалиста. Ови преговори

вођени су без претходног саветовања са Народним саветом отпора и са народним штабом ФФИ. Они се ипак продужавају, пошто се делегација задовољава мишљењем које формулишу чланови КНР који се слажу са тим предлогом. Споразум је постигнут иза леђа уставничке команде. Тај споразум се с правом позива на ауторитет делегације, али и на ауторитет Народног комитета отпора, — што је злоупотреба.

У ствари, једина организација која је питана за савет био је Одбор народног отпора. Али тај одбор био је питан за савет у врло двосмисленим приликама, пошто је гласање које је потврдило споразум требало да се пошље на процену пленарној седници Народног савета. Предлог је прошао већином гласова; међутим било је правило да се само једногласни предлози примају. Сем тога, предлог је примљен у сумњивим околностима, јер су гласале и личности које нису биле чланови трајног одбора.

Каква је била суштина споразума?

У главним потезима следећа. Немци узимају на себе обавезу да не пуцају на јавне зграде које су ФФИ заузели у Паризу и да примењују на заробљенике ратне законе. С друге стране, била је издата заповест да ФФИ обуставе ватру, све док Немци не евакуишу Париз.

Какве су карактеристике тога споразума?

1. Он се односи само на Париз;
2. Он претпоставља да ће ФФИ бити концентрисани у јавним зградама, одакле неће више излазити нити пуцати;
3. Он претпоставља да ће се цео народ затворити у куће, јер Швабе могу да пуцају на све објекте који нису јавне зграде;
4. По Паризу — мртвој вароши — и по улицама Париза поражене јединице нацистичке војске пролазиће сасвим мирно;

5. Нацистичка команда пристаје да преговарачи заузму главну Општину и полицијску Префектуру до уласка савезника.

Споразум, тако постигнут, јесте савршена илустрација аксиоме, да је рат продужавање политике другим средствима. У ствари, непријатељ и издајце успели су да увере извесне елементе Отпора како народни устанак треба да буде повод комунистима да изазову пролетерску револуцију. Слично томе, генерал Веган изјавио је раније у савету министара, које је гонио да капитулирају пред Хитлером: „Комунистичка побуна господари Паризом”.

За те залуђене духове главно је било спречити кретање народних маса. У КНР чуле су се застрашавајуће приче о присуству две СС дивизије у Паризу, као и јадиковања што је савезничким трупамa потребно још доста дуго времена да дођу до Париза.

У ствари, две партије имале су подједнаки интерес да се становништво Париза не креће, — једна ради тога да би могла обезбедити својим пораженим армијама слободу кретања, а друга да би спречила „комунистички устанак”.

А шта је било са Француском у свему томе?

Нацисти су, несумњиво, имали своје невоље. Али немогуће је не разгневити се на политичко слепило и лакоумност француских посредника. Непријатељ је јефтино плаћао своју сигурност. Он је плаћао нечим што су му родољуби већ одузели и против чега више ништа није могао. Он је залагивао повериоца празним обећањима.

КОМУНИСТИЧКА ПАРТИЈА БАЦА ПРАВУ СВЕ- ТЛОСТ НА ПРИМИРЈЕ

Француски преговарачи, ти „утанчани политичари”, плаћали су сигурношћу Париза, којег су обезо-

ружали, трпељивост коју им непријатељ није могао пружити. 21 августа у јутру, Средишни комитет Комунистичке партије упутио је председнику КНР писмо, из којег наводимо најважније ставове.

„Свако вођење преговора са Швабама, посредовањем шведског конзула, које има неки други циљ, а не безусловну капитулацију, јесте први акт издајства, за које ће француски народ тражити рачуна. Ми захтевамо од Привремене владе Републике да сваки такав поступак најкатегоричније осуди.

„Високи функционери, који се намештају по јавним зградама, по пристанку Немаца, више су прожмани духом режима из Вишија него духом Отпора, и више се брину за свој лични положај него за интерес париског народа...

„Сем тога, позив на обустављање борбе значи издајство према Савезницима, издајство за које би они сутра могли потражити рачуна од наше земље. А то је и издајство према париском народу којег би, без одбране, предали крволочним зверима Werhmacht-а и Гестапоа.

„Дужност је Париског комитета ослобођења да управља устаничким покретом париског народа, све док последњи Шваба не буде истеран из Париза. Ми вас молимо да затражите од Народног савета отпора да се енергично изјасни против свих преговарања са Швабама у другој циљу сем у циљу безусловне капитулације, као и да се изјасни за продужавање борбе без милости против освајача и против свих оних који, радећи на томе да се обустави борба, у ствари служе непријатељима Француске и изневеравају нашу отаџбину.”

Није чудо што је КНР, непријатно дирнут вођеним преговорима и постигнутим споразумом, одбио ово маневрисање лажима. Команда л' Ил-де-Франса није мо-

гла одбити споразум који никад није добила. Он је примио знању ово признање слабости од стране непријатеља, и његов одговор био је крајње енергична офанзива.

У своме писму претседнику КНР Средишни комитет каже, између осталог:

„Немогуће је не успоставити везу између издајства које се десило и упорности којом пошиљке оружја нису испоручиване париској области“. Јер устанак је букнуо у Паризу онда, кад је пуковник Рол располагао наоружањем довољним за групу од 400 људи.

Истина је да је, од петка, Народни војни комитет ФТП био у Паризу, у средишту борбе, заједно са борбеним трупима; да је био поред пуковника Рола, обласнога шефа ФФИ и старога борца ФТП.

После овога, треба разликовати и узастопности следећих заповести, добро саображених трима фазама борбе у Паризу:

1. Општи герилски рат, непрекидно узнемиравање непријатеља;

2. Постепено задобијање терена. Локализовање непријатеља на одређене, издвојене тачке;

3. Уништавање острваца отпора.

Треба поново прочитати свако од оних општих упутстава, упућених организацијама отпора пре устанка, свако од оних журно стилизованих упутстава, пуних практичних савета импровизованим борцима, који су се дизали у маси.

Треба размислити о начину на који је дизање народа на оружје било организовано и прекаљено у ватри акције; треба размислити о начину на који су расположиве резерве биле масивно бацане у борбу, као и о начину на који је морална надмоћност била постепено задобијена још пре устанка.

Кад се о свему томе размисли, пронаћи ће се траг једне технике, добро саображене новоме облику борбе.

Пронаћи ће се траг команде, која је раније решила политичке проблеме рата; која је чисто војне чињенице тесно спојила са политичким чињеницама, — водећи рачуна о њиховој заједничкој реакцији. Међутим, ови млади официри нису ишли на предавања која је пуковник Фош држао у ратној школи, још много пре 1914 год.

Али они су располагали својим сопственим искуством од три ратне године. Борци ФТП, другови јунака који су својом крвљу исписали елементе једнога учења о рату, у коме ће народне масе играти главну улогу, — спремали су се свим својим жаром за овај час, који су толико жељно очекивали.

Париски устанак није био никакво чудо. Он је исход стрпљивих и упорних напора, организације и непобедиве вере у живот народа. Та вера била је разумна, способна за жртву — коју је принео народ Париза — пуна иницијативе.

БОРЦИ ИЗ ПАРИСКОГА УСТАНКА

У једној заповести одреда Сен-Жист стоји:

„Кандидаткиња Мадлен Рифо, звана „Рајнер“, стара деветнаест година. Борац из студентскога Народног фронта, учествовала је од почетка у акцији група са факултета. Ушла је у ФТП, јуна 1944 г. Ухапшена, пошто је убила једнога Немца у улици де Солферино, била је мучена више од месец дана од специјалне бригаде Гестапоа. Осуђена је на смрт. Чим је ослобођена, она је, и поред велике физичке изнурености, одмах поново ступила у своју борбену групу. Учествовала је у свим акцијама. Напала је, са три мушкарца своје групе, један немачки воз на станици Белвил-Вилет, и заробљене Швабе приморала да се повуку. У току борбе на тргу Републике предводила је свој одред, и извр-

Борци из париског устанка

шила је задатак који јој је поверен. Увек на челу својих људи, она је, за време целе борбе, давала пример физичке храбрости и моралнога отпора. Стекла је над својим људима знатну надмоћ”.

Командант Диран, из 13 области ФТПФ, изјављује:

„Роберт Мандермах. Подофицир. Човек неукроти-
ње храбрости, изнад сваке похвале. Успео је да наору-
жа сваког човека своје групе која је, кад је образована,
располагала само моткама и пијуцима. У току много-
бројних герилских акција проузроковао је велике ште-
те непријатељу. Спречио је разарање вагона с муни-
нице.”

Народни универзитетски фронт може да упише у
свој биланс активности следећи параграф:

„Ратна фабрикација: боце које изазивају пожар,
2.500; бомбе које шире дим, 800; експлозива, неколико
стотина ручних граната, неколико десетина анти-тен-
ковских мина; радио-служба: велика пријемно-отпрем-
на станица (усавршена), три пријемно-отпремне ста-
нице.”

Најистакнутији духови француске науке сарађи-
вали су на овом ратном напору, на челу са Фредериком
Жолио-Кири, добитником Нобелове награде.

Како је све то било могуће ставити у покрет у
прави час?

Пуковник Рол-Тагиј, војни шеф парискога устан-
ка, био је стари ратник ФТП. Као такав, он је сакупио
искуства из три године герилскога ратовања. Он је, са
свим својим друговима, размишљао о чињеницама бор-
бе, и одбио је да напусти Париз, као и да нареди својим
трупам да оставе Париз. Његов терен био је Париз,
— париске улице, где су пали толики племенити ју-
наци, почев од Рајмонда Лосерана до Кареа. Свим сво-
јим снагама, и упркос страховитих удараца неприја-
теља, Рол и његови другови привезали су се за Париз.

Они су остали на своме месту, где су имали резерве којима су могли располагати.

Рол и његови другови размишљали су о условима, у којима је извршено задобијање терена од ФФИ, од 6 јуна и непосредно пре тога, у разним покрајинама Француске. Они су брижљиво проценили последице оних страховитих казних експедиција нацистичких бандита, који су још били господари њихових покрета, и из тога су извели следећи закључак. Да би постигле успех, операције овога типа морају имати активну подршку народа. Учешће маса у борби може бити одлучујуће, али оно не може бити спонтано. Потребно је спремити се за борбу. Та борба може отпочети само у тренутку кад је однос снага згодан за њу, — пошто није циљ водити очајничку борбу, него задобити победу. Изгледа да су ово врло просте истине, — али ако се сетимо трагичнога примера варшавскога устанка, којег су изазвали политички авантуристи, — тада ће се боље проценити страховита опасност коју је Париз избегао. А тада ће и Париз боље проценити колику захвалност дугује оној Партији, која је у ноћи између 18 и 19 августа, гласом својих делегата, саставила позив на устанак.

Ова одлука била је донета против воље званичних бораца и њихових шефова, — почев од КМН до најскромнијег војника који је научио да ратује, или, боље, да ратује у овоме рату.

Али Рол је био само шеф ФТП, који је постао шеф ФФИ. Он је знао вредност нужнога јединства свих снага Отпора. Он је знао да је то јединство први услов победе, и тога се сазнања држао свим својим снагама, као што се држао и Париза. Али његов задатак није био лак.

И поред свих својих недостатака, пуковник Рол поштено се залагао да приведе у дело политику коју је изложио шеф Привремене владе Републике. Он је за-

легао, како је најбоље умео, да да живота програму рада Народног савета отпора.

Члан Комунистичке партије, борац у синдикату металских радника, стари бригадни борац у републиканској Шпанији, пуковник Рол-Тангиј, одликован 1940 г. у својој побеђеној Отаџбини, постао је 1944 г. борац у својој Отаџбини која је почела да се ослобођава.

А биле су француске руке, црне од борбенога праха, оне које су вратиле Париз Француској.

Многи од оних храбрих бораца, који су поздравили победу, са болом се сећао браће пале на дугоме крвавоме путу, којим се ишло три године. Био је мучен, па потом стрељан Ребиер, члан Средишног комитета Комунистичке партије. После мучења био је стрељан Дебарж, радник, комунист, са севера Француске. Иста судбина снашла је и браћу Камфен, у Па-де-Кале-у. Био је прво мучен, па стрељан, гимназиста Ферте, који је умро као хришћанин и као родољуб. Био је стрељан, после мучења, млади католик Варокије, члан ЈОС.

Али има ли узбудљивијега симбола францускога јединства од слике онога свештеника, који је војној организацији Народног фронта дао оне дечије душе, чији је чувар био пред својим Богом?

Он је жртова те војнике за свети отаџбински рат, показујући им онај пут којим су ишли комунисти.

Понос је КМН Слободних — Стрелаца и Партизана што су умели, под управом Шарла Тијона, организатора, и шефа те безбројне војске, одвести ове људе победи. Заслуга је Комунистичке партије и њених шефова Мориса Тореза, Жака Диклоа, Андреа Мартиа, Марсела Кашена, Беноа Франшона и осталих, што су дали најбоље борце великој армији победоносног народног јединства.

У страховитим годинама тајне борбе, уочи победе, Француска је била у свим срцима.

Она у њима треба да остане.

ШТАМПАЊЕ ОВЕ БРОШУРЕ ЗАВРШЕ-
НО ЈЕ 15 МАРТА 1945 ГОД. – ИЗДАЊЕ
ЋИРИЛИЦОМ: 10.000 ПРИМЕРАКА. –
ШТАМПАРИЈА »КУЛТУРА« – БЕОГРАД

ОДОБРЕНО ЗА ШТАМПУ ПОД Бр. 292